

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

**на тему: «Розвиток фінансового забезпечення соціального
захисту населення на регіональному рівні»**

Виконала: **Дериземля Ольга Миколаївна**
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник: **Гесенко Михайло Миколайович**
к.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування

Рецензент: **Ятлов Сергій Григорович**
директор ТОВ «Свіда»

Суми - 2024

АНОТАЦІЯ

Дериземля Ольга. Розвиток фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», СНАУ, Суми. 2024 р. Рукопис.

Кваліфікаційна робота розглядає питання розвитку фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні. Під фінансовим забезпеченням соціального захисту ми розуміємо сукупність фінансових ресурсів, які спрямовуються на реалізацію програм соціального захисту, що в свою чергу забезпечує захист прав та інтересів найбільш вразливих категорій населення. Констатуємо, що сума державної соціальної допомоги за 2021-2023 роки збільшилась майже на 130 млрд грн у 2023 році по відношенню до 2021 року, відносно 2022 року збільшення відбулося на 43 млрд грн. За даними звіту про виконання Державного бюджету за 2023 рік ми можемо бачити що фактично за всіма статтями є факт недофінансування соціальних видатків.

Управління соціального захисту населення створене головою Роменської районної державної адміністрації, який в умовах дії воєнного стану є начальником районної військової адміністрації Сумської області, є частиною її структури та забезпечує виконання покладених завдань у межах реалізації повноважень Роменського району Сумської області. Констатуємо, що загальна сума надходжень зменшилася за період дослідження на 98,3 млн грн, що пов'язано з переносом частина соціальних виплат з регіонального на загальнодержавний бюджет у 2023 році. Зрозуміло що майже 100% доходів управління соціального захисту складається з бюджетних асигнувань. .

Відмічаємо, що закордонний досвід фінансування програм соціального захисту є цінним для України, оскільки дозволяє знайти ефективні інструменти для забезпечення соціальної підтримки в умовах повоєнного відновлення. Соціальне приватне партнерство є важливим фактором для підвищення ефективності фінансування соціального захисту громадян в Україні. Основи розвитку соціального партнерства включають розвиток публічно-приватних партнерств для залучення інвестицій у соціальну інфраструктуру та фінансування програм соціального захисту, розширення соціальних фондів та програм соціального страхування для забезпечення стійкої фінансової підтримки різних категорій громадян.

Основними напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення соціального захисту населення повинні стати оптимізація адміністративних витрат через цифровізацію та автоматизацію процесів; використання сучасних інформаційних систем для моніторингу витрат та оцінки ефективності програм; цільове використання коштів та підвищення адресності соціальних виплат; залучення приватних інвестицій через соціальні облігації та публічно-приватні партнерства; посилення контролю та забезпечення прозорості у використанні коштів.

Ключові слова: фінанси, соціальний захист, фінансове забезпечення, бюджет, пенсійний фонд, соціальне страхування, соціальне партнерство.

SUMMARY

Deryzemlya Olga. Development of financial support for social protection of the population at the regional level.

Qualification work in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market", SNAU, Sumy. 2024. Manuscript.

The qualification work considers the issue of development of financial support for social protection of the population at the regional level. By financial support for social protection, we understand the set of financial resources that are directed to the implementation of social protection programs, which in turn ensures the protection of the rights and interests of the most vulnerable categories of the population. We note that the amount of state social assistance for 2021-2023 increased by almost 130 billion UAH in 2023 compared to 2021, compared to 2022 the increase was 43 billion UAH. According to the report on the implementation of the State Budget for 2023, we can see that in fact for all articles there is a fact of underfunding of social expenditures.

The Department of Social Protection of the Population was created by the head of the Romensky District State Administration, who, under martial law, is the head of the district military administration of the Sumy region, is part of its structure and ensures the implementation of assigned tasks within the framework of the implementation of the powers of the Romensky District of the Sumy region. We note that the total amount of revenues decreased by UAH 98.3 million during the study period, which is associated with the transfer of part of social payments from the regional to the national budget in 2023. It is clear that almost 100% of the revenues of the Department of Social Protection consist of budget appropriations. .

We note that foreign experience in financing social protection programs is valuable for Ukraine, as it allows finding effective tools for providing social support in the conditions of post-war recovery. Social private partnership is an important factor in increasing the efficiency of financing social protection of citizens in Ukraine. The foundations of social partnership development include the development of public-private partnerships to attract investments in social infrastructure and finance social protection programs, the expansion of social funds and social insurance programs to ensure sustainable financial support for various categories of citizens.

The main areas for increasing the efficiency of financial provision of social protection of the population should be the optimization of administrative costs through digitalization and automation of processes; the use of modern information systems for monitoring costs and assessing the effectiveness of programs; targeted use of funds and increasing the targeting of social payments; attracting private investment through social bonds and public-private partnerships; strengthening control and ensuring transparency in the use of funds.

Keywords: finance, social protection, financial provision, budget, pension fund, social insurance, social partnership.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	10
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ПОТОЧНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ РОМЕНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика системи соціального захисту населення	20
2.2 Аналіз соціальні стандартів та виплат Роменської районної державної адміністрації та їх фінансове забезпечення	32
2.3 Фінансово-економічні аспекти діяльності управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації	43
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ І МОЖЛИВОСТЕЙ РОМЕНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ	49
3.1 Моделювання та адаптація закордонного досвіду фінансового забезпечення програм соціального захисту населення	49
3.2 Перспективи використання принципів соціального партнерства у фінансуванні соціального захисту громадян	52
3.3 Напрямки підвищення ефективності використання коштів на соціальний захист населення з урахування потреб і можливостей Роменської районної державної адміністрації	56
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність системи та рівень соціального захисту населення залежать від якісного фінансового забезпечення як невід'ємного структурного елемента фінансового механізму. Відтак здійснення ефективної політики соціального захисту населення вимагає створення відповідного фінансового механізму її реалізації, здатного забезпечити істотне підвищення добробуту кожного громадянина України. Тому необхідною умовою успішного виконання соціальним захистом своїх функцій є своєчасне та повне фінансове забезпечення всіх соціальних виплат та програм. Фінансове забезпечення соціального захисту можна визначити як систему грошових відносин розподільного характеру, в процесі яких за рахунок податків та спеціальних внесків формуються централізовані та децентралізовані фонди фінансових ресурсів, що в подальшому використовуються на фінансування соціальних виплат. Основними формами соціального захисту, через які відбувається безпосередньо фінансування соціальних трансфертів, є соціальне забезпечення, соціальне страхування та соціальна допомога. Не зважаючи на різні джерела фінансування та умови виплати соціальних трансфертів, дані форми доповнюють одна одну, створюючи всеохоплюючу систему соціального захисту населення. Все вищевикладене і обумовлює актуальність проведеного дослідження.

Формування ефективної системи соціального захисту населення завжди перебувало в колі наукових інтересів багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Це пояснюється, головним чином, його важливістю як для економіки так і для суспільства в цілому. Зокрема, дана тема висвітлена у працях вчених-економістів Л. Баранник, Л. Васечко, Л. М. Івашова, М.І. Мальований, Д.А. Огінська, А.Л. Клименко та багато інших. Проте непростий процес трансформації економічних відносин в Україні вимагає поглиблення теоретичних і практичних напрацювань щодо розвитку фінансового забезпечення соціального захисту населення з урахуванням регіональної специфіки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та визначення основних напрямків розвитку фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі **завдання**:

- досліджено теоретичні основи фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні;
- надано організаційно-економічну характеристику системі соціального захисту населення;
- проаналізовано соціальні стандартів та виплати Роменської районної державної адміністрації та їх фінансове забезпечення;
- оцінено фінансово-економічні аспекти діяльності управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації;
- досліджено закордонний досвід фінансового забезпечення програм соціального захисту населення;
- окреслено перспективи використання принципів соціального партнерства у фінансуванні соціального захисту громадян;
- наведено напрямки підвищення ефективності використання коштів на соціальний захист населення з урахування потреб і можливостей Роменської районної державної адміністрації.
- зроблено висновки.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні ю.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні рекомендації щодо фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні.

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є розробка і обґрунтування пропозицій щодо фінансового забезпечення соціального захисту населення з урахуванням регіональної специфіки та базується на моделюванні закордонного досвіду і використанні принципів соціального партнерства у

побудові системи фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованими пропозиціями щодо фінансового забезпечення соціального захисту населення на регіональному рівні і враховує необхідність розвитку приватного соціального партнерства в умовах залучення іноземного капіталу на повоєнне відновлення України, цифровізацію процесу надання послуг та пошуку альтернативних джерел фінансування.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: абстрактно-логічний (при теоретичному узагальненні сутності фінансового забезпечення соціального захисту населення); економічного аналізу та порівняння; статистично-економічний; табличний і графічний метод; формальної і діалектичної логіки (для виявлення можливостей адаптації зарубіжного досвіду); економіко-математичний метод.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи знайшли відображення у матеріалах конференцій: Всеукраїнської науково-практичної конференції: Актуальні питання фінансового забезпечення аграрного бізнесу в умовах дії воєнного стану (м. Суми, 29 жовтня 2024), Міжнародної науково-практичної конференції: Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення 9 листопад 2024 року).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 47 найменування, 3 додатків. Основний текст викладений на 71 сторінці комп'ютерного тексту, робота містить 16 таблиць, 17 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Соціальний захист населення складає систему правових, соціально-економічних та організаційних заходів, реалізованих державою для підтримки соціально вразливих категорій суспільства. Він спрямований на забезпечення базових потреб осіб та утримання належного рівня життя. Концепція соціального захисту є ключовою для підтримки добробуту суспільства, особливо в умовах економічних та соціальних змін.

Науковці з різних сторін досліджують поняття соціального захисту, так Бондаренко А.О. [4] зазначає, що соціальний захист це система заходів, які сприяють матеріальному забезпеченню осіб у разі соціальних ризиків, таких як безробіття, інвалідність та старість.

Соціальний захист населення, за твердженням Лісяк Л. В. [25] – це інтегрована система надання допомоги від держави, що включає грошові виплати, соціальні послуги та інші форми великої підтримки. При цьому, Остапенко В.О. [30] підкреслює, що соціальний захист має забезпечувати громадянам права на гідне життя в умовах ринкової економіки, підтримуючи соціальну справедливість.

Ми підтримуємо думку, Сидоренко Н.В. [37], яка вважає, що соціальний захист є важливим інструментом державної політики, спрямованим на пом'якшення наслідків бідності та соціальної несправедливості.

Проаналізувавши визначення науковців відмічаємо, що соціальний захист включає декілька основних видів, що охоплюють різні аспекти життя населення (рис. 1.1).

Необхідність соціального захисту в сучасному суспільстві обумовлена багатьма факторами, серед яких необхідність забезпечення мінімальних життєвих стандартів. Це передбачає, що соціальний захист гарантує людям доступ до базових потреб, таких як медична допомога, освіта та гідне житло. Соціальні програми допомагають утримувати рівень життя населення, зменшуючи ризики

падіння у бідність, що в свою чергу спрямовано на подолання бідності та соціальної нерівності.

Рисунок 1.1 – Види соціального захисту населення

Джерело: узагальнено автором на основі [15, 39, 46]

Також ефективний соціальний захист підвищує довіру до держави і сприяє соціальному миру в суспільстві – це зміцнює соціальну стабільність. А надання можливостей для освіти та професійної підготовки сприяє економічному зростанню країни, сприяє розвитку людського капіталу [35]. Таким чином, соціальний захист населення є важливим елементом, який забезпечує соціальну справедливість, стабільність та розвиток суспільства в цілому.

Фінансове забезпечення соціального захисту населення є важливою складовою соціально-економічної політики держави.

Під фінансовим забезпеченням соціального захисту розуміється сукупність фінансових ресурсів, які спрямовуються на реалізацію програм соціального захисту, що в свою чергу забезпечує захист прав та інтересів найбільш вразливих категорій населення [28]. Правильне управління цими ресурсами є необхідною умовою для досягнення соціальної стабільності в суспільстві.

Фінансове забезпечення соціального захисту населення можна визначити як систему грошових відносин, що виникають у процесі фінансування соціальних програм та заходів, спрямованих на забезпечення соціальної підтримки різних

категорій громадян. У таблиці 1.1. згруповані визначення провідних науковців щодо тлумачення сутності фінансового забезпечення соціального захисту.

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення сутності фінансового забезпечення соціального захисту

№	Автор	Сутність категорії
1	Мирошниченко Л.	фінансове забезпечення соціального захисту населення важливим інструментом державної політики, спрямованим на вирішення соціальних проблем та забезпечення добробуту населення
2	Шевченко Т.О., Антоненко О. Ю.	фінансове забезпечення соціального захисту є складовою фінансової системи, що включає в себе ресурси, які використовуються для забезпечення соціальних потреб
3	Костенко Г. В.	фінансове забезпечення соціального захисту населення – це механізм, який охоплює як прямі, так і непрямі форми фінансування соціальних програм, що забезпечують необхідні соціальні послуги та допомогу
4	Гладун О.	вказує на важливість фінансових ресурсів у забезпеченні соціального захисту, які відіграють ключову роль у реалізації державних програм допомоги.
5	Яковенко О.П.	наголошує на зв'язку між фінансовим забезпеченням соціального захисту та економічною стабільністю держави, зазначаючи, що ефективне використання фінансів може суттєво вплинути на соціальний добробут.

Джерело: узагальнено автором на основі [9, 20, 28, 41, 42]

Фінансове забезпечення соціального захисту охоплює різноманітні види ресурсів, які призначені для фінансування соціальних програм. Відмічаємо наступні канали фінансового забезпечення: державне фінансування, фінансування з місцевих бюджетів, за рахунок приватних фондів та зустрічних програм, соціальне страхування та міжнародна допомога.

Так, державне фінансування є основним джерелом фінансування соціального захисту, що включає кошти державного бюджету, які виділяються на соціальні програми, допомоги та субсидії [35]. Місцеві бюджети здійснюють фінансування соціального захисту на рівні місцевих органів влади, що забезпечує специфічні потреби регіонів, включаючи соціальні програми, підтримку малозабезпечених сімей та освітні проекти. У свою чергу приватні фонди та зустрічні програми підтримують різноманітні програми, що фінансуються

неприбутковими організаціями, фондами та благодійними організаціями, які надають підтримку окремим групам населення [32]. Також кошти можуть надходити від міжнародних організацій, таких як ООН, ВООЗ або міжнародні благодійні фонди. Вони у якості міжнародної допомоги також можуть бути використані для фінансування соціальних програм, особливо в кризових ситуаціях. Ще одним важливим напрямом фінансування є соціальне страхування, яке базується на внесках громадян та роботодавців для забезпечення соціального захисту в разі втрати працездатності, по старості, хворобі чи безробітті [22].

Як бачимо, фінансове забезпечення соціального захисту населення реалізується через різні напрями, які визначаються актуальними соціальними потребами. На сьогодні ці основні напрями включають: по-перше, соціальну допомогу, що означає фінансування соціальних виплат і допомоги найбільш вразливим верствам населення, таким як пенсіонери, інваліди, малозабезпечені сім'ї. По-друге, забезпечення громадян у випадках втрати доходів через хворобу, безробіття чи інші соціальні ризики. Це може включати виплати допомоги по безробіттю, допомоги по вагітності та пологам – це напрями соціального страхування. По-третє, реалізацію соціальних програм, спрямованих на покращення якості життя населення, включаючи освіту, охорону здоров'я і сприяння зайнятості. А також одним з напрямів є фінансування інфраструктурних проектів, тобто тих проектів, які спрямовані на покращення інфраструктури та основних послуг, що в свою чергу підтримує соціальний захист населення [14].

Фінансове забезпечення соціального захисту можна класифікувати за кількома критеріями, основні з яких представлені у таблиці 1.2.

Таким чином, фінансове забезпечення соціального захисту населення є важливою складовою соціально-економічної політики держави. Воно включає в себе різноманітні види ресурсів і напрямів, призначених для підтримки вразливих груп населення і забезпечення їх потреб. Чітке розуміння сутності фінансового забезпечення, видів та класифікації дозволяє ефективно планувати і реалізувати соціальні програми, що в свою чергу сприяє підвищенню якості життя населення та соціальної стабільності в суспільстві. Ефективне використання фінансових

ресурсів у цих сферах необхідне для забезпечення економічної стабільності та добробуту громадян.

Таблиця 1.2 – Основні критерії класифікації фінансового забезпечення соціального захисту населення

	Критерій	Види фінансового забезпечення
1	За джерелами фінансування	• Державне фінансування • Місцеві бюджети • Приватні та міжнародні фонди
2	За цілями використання	• Пряма фінансова допомога (грошові компенсації, соціальні виплати) • Непряма фінансова допомога (субсидії на житло, пільги для певних категорій населення)
3	За формою надання	• Грошові платежі (пенсії, допомога по безробіттю) • Послуги (медичні, освітні, соціальні послуги)
4	За тривалістю дії	• Постійні виплати (пенсії) • Тимчасові виплати (допомога по безробіттю)

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 19, 38]

Фінансове забезпечення соціального захисту населення – це критично важливий аспект соціальної політики кожної держави, який визначає, як ресурси виділяються та використовуються для підтримки вразливих категорій громадян. На рис. 1.3. представлені існуючі моделі фінансового забезпечення соціального захисту населення, при цьому варто відмітити, що кожна з моделей має свої особливості, переваги та недоліки [18].

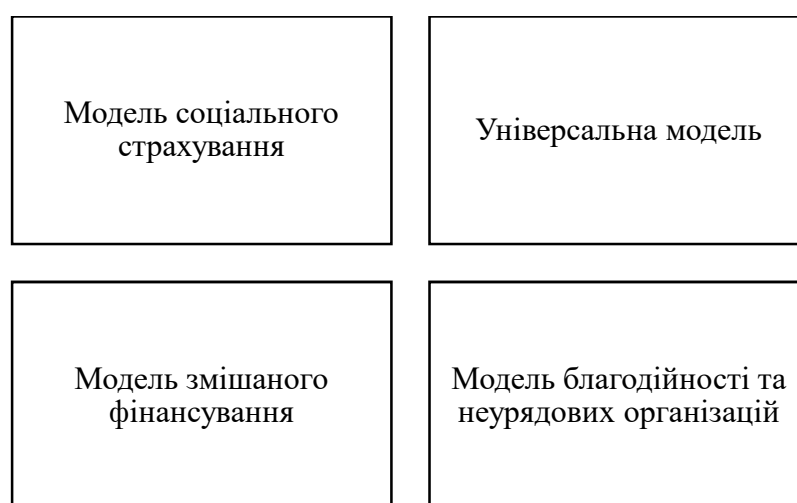

Рисунок 1.1 - Моделі фінансового забезпечення соціального захисту населення в світі

Джерело: узагальнено автором на основі [29,45]

Вибір моделі залежить від економічних, соціальних та культурних факторів конкретної країни.

В Україні та країнах ЄС існують різні моделі фінансового забезпечення, які формуються відповідно до специфіки економічних, соціальних і культурних умов. Так, в Україні фінансове забезпечення соціального захисту базується на переважно державному фінансуванні. Основні елементи цієї моделі включають кошти державного бюджету, які виділяються на соціальні програми (допомога малозабезпеченим, пенсії, субсидії тощо); фінансування за рахунок страхових внесків роботодавців і працівників – так зване соціальне страхування. А також місцеві органи влади також беруть участь у фінансуванні соціального захисту, забезпечуючи специфічні потреби регіонів [24].

Країни ЄС застосовують різноманітні моделі фінансового забезпечення соціального захисту, які можна умовно об'єднати у три основні моделі [44]:

- континентальна модель, вона притаманна Німеччині та Франції, які покладаються на систему соціального страхування, де страхові внески сплачують як працівники, так і роботодавці. Ця модель передбачає високий рівень соціальних виплат, які залежать від доходів.

- скандинавська модель базується на універсальному підході до соціального захисту, де високі податки фінансують широкий спектр соціальних послуг. Усі громадяни мають доступ до безкоштовного медичного обслуговування, освіти та інших соціальних послуг. Притаманна скандинавським країнам, зокрема Швеції, Данії.

- англосаксонська модель основну увагу зосереджує на приватних формах страхування та добродійності. Держава забезпечує базові соціальні виплати, але більшість соціальних послуг фінансується за рахунок приватних внесків.

Моделі, що використовуються в Україні та країнах ЄС, демонструють різний підхід до фінансування і організації соціальних програм. Україні необхідно враховувати позитивні аспекти європейських моделей для вдосконалення своєї системи соціального захисту, включаючи збільшення доступності соціальних послуг та впровадження ефективних механізмів перерозподілу ресурсів.

Система соціального захисту в Україні функціонує на основі законодавства, яке регламентує права громадян на соціальне забезпечення. Вона включає різноманітні програми, що надають соціальні послуги та фінансову підтримку різним категоріям населення. Згідно з чинним законодавством, в Україні нараховується близько 120 категорій пільговиків, серед яких ключовими групами є пенсіонери, особи з інвалідністю, багатодітні сім'ї та внутрішньо переміщені особи [26].

Таблиця 1.2 - Порівняння моделей фінансового забезпечення соціального захисту населення в Україні та країнах ЄС

Показники	Україна	ЄС
Фінансування	Переважає державне фінансування, яке часто страждає від дефіциту бюджету	Використовується комбінація податкових надходжень, внесків на соціальне страхування та місцевого фінансування
Доступність послуг	Соціальні послуги є нерівномірно доступними, що викликано регіональними диспропорціями	Універсальний доступ до соціальних послуг, підтверджений стандартами якості, визначеними на європейському рівні
Соціальна справедливість	Відзначається високий рівень бідності та нерівності, що потребує удосконалення системи перерозподілу	Країни зазвичай успішно підтримують рівень соціальної справедливості завдяки ефективному перерозподілу ресурсів

Джерело: узагальнено автором на основі [22, 44]

Важливими елементами системи є також програми соціального страхування, що покривають ризики безробіття, тимчасової втрати працездатності та старості. Окрім того, існує широкий спектр соціальних послуг, які надаються через органи місцевого самоврядування та соціальні служби. У рамках реалізації соціального захисту особлива увага приділяється групам населення, які опинилися у складних життєвих обставинах, таким як ветерани війни та особи з обмеженими можливостями [40].

Фінансування соціальних програм в Україні традиційно здійснюється за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів та позабюджетних фондів. У 2023 році на соціальне забезпечення було спрямовано 469,3 млрд грн, що становить 11,7% сукупних видатків держбюджету, при цьому відмічаємо

зростання фінансування на 10,2% в порівнянні з попереднім роком. Основними джерелами фінансування є податкові надходження, виплати у фонди соціального страхування та міжнародна допомога, що стає все більш важливим у контексті сучасних економічних труднощів [28].

Військова агресія росії проти України значно ускладнила фінансове забезпечення соціального захисту населення. Втрата інфраструктури, зниження економічної активності та зростання числа внутрішньо переміщених осіб призвели до збільшення соціальних витрат. Понад 7 мільйонів українців опинилися за межею бідності, а рівень безробіття зростає щодня.

Сьогодні фінансування соціальних програм стикається з низкою викликів, серед яких - дефіцит бюджету, неефективне використання ресурсів, а також постійне зростання потреб населення. За оцінками, фінансові потреби у сфері соціального захисту становлять близько 410,6 млрд доларів, враховуючи потреби в відновленні інфраструктури після військових дій. Цей дефіцит вимагає запровадження нових механізмів фінансування й ефективних практик управління [18].

Війна також викликала значні зміни у державній політиці соціального захисту. Уряд України зосередився на наданні термінової допомоги та соціальної підтримки для найвразливіших груп населення, таких як ветерани війни, особи з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи. Спеціалізовані програми допомоги, створені для підтримки цих категорій, є відповіддю на потреби, що з'явилися унаслідок військових дій.

В умовах війни особливе значення набуває залучення міжнародної допомоги і співпраці з міжнародними організаціями, яке становить значну частину загального фінансування соціального захисту. Це дозволяє забезпечити виконання соціальних програм, незважаючи на економічні труднощі, з якими стикається країна [14].

Стан фінансового забезпечення соціального захисту в Україні проявляє суттєві проблеми, спричинені економічними викликами та наслідками військової агресії. З метою забезпечення соціального благополуччя та підвищення якості

життя населення необхідно зосередити зусилля на оптимізації фінансування, адаптації соціальних програм до нових умов та отриманні міжнародної підтримки для подолання наслідків війни [7].

Однією з основних перспектив розвитку фінансового забезпечення соціального захисту є адаптація до нових економічних реалій. Війна призвела до суттєвого скорочення бюджетних надходжень та зростання соціальних витрат. З метою забезпечення належного рівня соціальної підтримки важливо впроваджувати нові форми фінансування, зокрема, через зовнішнє фінансування, гранти та кредити від міжнародних організацій [9]. Це дозволить країні не лише зберегти існуючі програми, але й ефективно реагувати на нові виклики.

Також необхідною умовою для забезпечення фінансової стійкості соціального захисту є реформа податкової системи. Основною задачею якої віднайти баланс між зростанням податкових надходжень та зменшенням бюджетного навантаження на бізнес [28]. Впровадження прогресивних податків, зменшення податкових пільг для крупного бізнесу і зобов'язання щодо розширення бази оподаткування також допоможуть залучити додаткові ресурси для соціальних програм.

Оновлення існуючих соціальних програм та впровадження нових форм підтримки для вразливих груп населення також відкриває нові перспективи. Важливо зосередитися на комбінованих системах фінансування, які включають не лише державне, але й приватне фінансування, щоб розподілити фінансове навантаження і зробити соціальне забезпечення більш стійким. Впровадження програм економічної інклюзії через підтримку підприємництва та навчальні ініціативи може істотно підвищити рівень життя вразливих груп населення [40].

Цифровізації послуг дозволяє збільшити ефективність надання допомоги, зменшити витрати на адміністрування та забезпечити прозорість розподілу фінансових ресурсів. Створення електронних платформ для отримання соціальних виплат та послуг може суттєво спростити цей процес і підвищити доступність для громадян [23].

Вважаємо, що зміцнення міжнародної співпраці також може стати важливим аспектом у забезпеченні фінансування соціального захисту. Україна має можливості залучити міжнародну допомогу, а також співпрацювати з міжнародними організаціями для розробки нових механізмів підтримки населення [17]. Ефективна комунікація і робота з міжнародними донорами можуть сприяти реалізації інноваційних проектів, що підвищать рівень соціального забезпечення.

Підсумовуючи, зазначимо, що перспективи розвитку фінансового забезпечення соціального захисту в Україні залежать від адаптації до нових економічних реалій, реформування податкової системи, впровадження нових соціальних програм, застосування інноваційних технологій та зміцнення міжнародної співпраці. Тільки комплексний підхід до цих питань дозволить забезпечити сталий розвиток соціального захисту і підвищити якість життя населення в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ПОТОЧНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ РОМЕНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

2.1 Організаційно-економічна характеристика системи соціального захисту населення

Система соціального захисту населення є однією з найважливіших складових державної політики України, яка спрямована на забезпечення добробуту громадян, підтримку соціально вразливих груп і зменшення негативних наслідків соціально-економічних криз. В Україні соціальний захист став важливим елементом економічних і політичних реформ після здобуття незалежності в 1991 році. У даному розділі розглянемо основні складові системи соціального захисту в Україні, проаналізуємо її еволюцію, проблеми та перспективи розвитку, а також вкаже на основні соціальні ініціативи, що мають вплив на соціальний добробут громадян. Умовно система соціального захисту населення представлена на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Система соціального захисту населення в Україні
джерело: систематизовано автором

У історичному аспекті система соціального захисту в Україні пройшла кілька етапів розвитку, особливо в умовах змін політичної й економічної ситуації.

У радянський період соціальний захист був централізованим і базувався на принципі державної підтримки через єдину систему соціальних виплат, пенсій, лікарняних та іншого виду допомоги. Однак після здобуття незалежності та переходу до ринкової економіки, система соціального захисту в Україні зазнала значних змін.

Відповідно до чинного законодавства, система соціального захисту населення ґрунтується на таких принципах:

1) універсальність означає, що система має охоплювати всі верстви населення та забезпечувати соціальний захист на основі реальних потреб населення;

2) вибірковість означає підтримку найбільш вразливих груп, зокрема, пенсіонерів, осіб з інвалідністю, багатодітних родин, безробітних, ветеранів війни та з 2022 року внутрішньо переміщених осіб, та осіб, які постраждали від військової агресії росії;

3) справедливість означає надання соціальних послуг та виплат згідно з принципами справедливості і рівності.

Розглянемо складові елементи системи соціального захисту населення, які забезпечують різні аспекти соціального захисту населення.

Так, зо обсягом фінансування у першу чергу мова йде про пенсійне забезпечення, оскільки пенсії є важливою складовою соціального захисту. В Україні пенсії виплачуються відповідно до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Зокрема, це пенсії за віком, пенсії по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника. Пенсійна реформа, що була проведена в Україні, включала перехід до накопичувальної системи пенсій, що викликало численні дискусії та проблеми щодо фінансової стійкості. Проте накопичувальна система пенсійного страхування поки не набула активного розвитку в Україні.

Наступний елемент – соціальні допомоги та пільги, що є виплатами, які надаються малозабезпеченим сім'ям, багатодітним родинам, людям з інвалідністю та іншим вразливим категоріям населення. До таких виплат відносяться державні

допомоги на дітей, допомоги по безробіттю, соціальні допомоги по інвалідності та тимчасовій непрацездатності.

Не можна оминати і систему медичного забезпечення, тобто забезпечення доступу до медичних послуг є важливою складовою соціального захисту. В Україні державне медичне страхування не є обов'язковим, але відбувається поступова реформа галузі охорони здоров'я, спрямована на підвищення доступності медичних послуг для різних категорій громадян.

І останній елемент – це різного роду соціальні послуги, що включають підтримку дітей-сиріт, людей похилого віку, осіб з інвалідністю, надання притулку для бездомних осіб, допомога жертвам насильства та інші. Система соціальних послуг також включає консультування, психологічну допомогу, підтримку в реабілітації та інтеграції в суспільство.

Система соціального захисту в Україні є важливим елементом державної політики, що забезпечує основні права та інтереси громадян, зокрема, у сфері соціального забезпечення. Однак для ефективного функціонування цієї системи необхідно вирішити низку структурних і фінансових проблем. Продовження реформування та запровадження нових механізмів фінансування і контролю можуть значно покращити ситуацію і забезпечити реальний соціальний захист для кожного громадянина у державі.

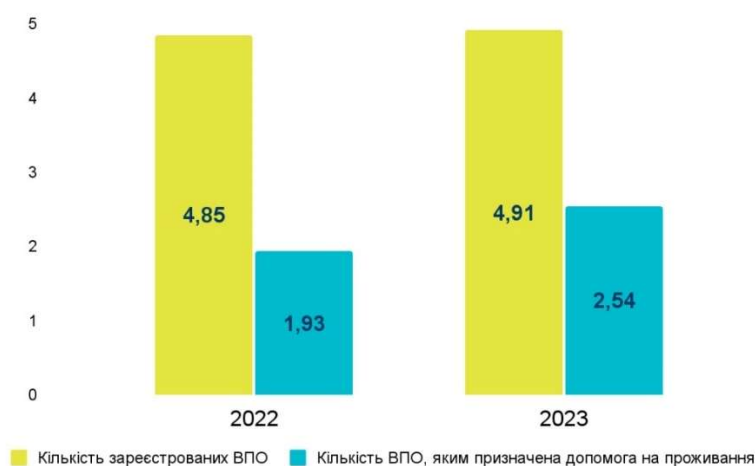

Рисунок 2.2 – Графічне відображення кількості зареєстрованих та внутрішньо переміщених осіб в Україні за 2022-2023 роки, тис. осіб

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

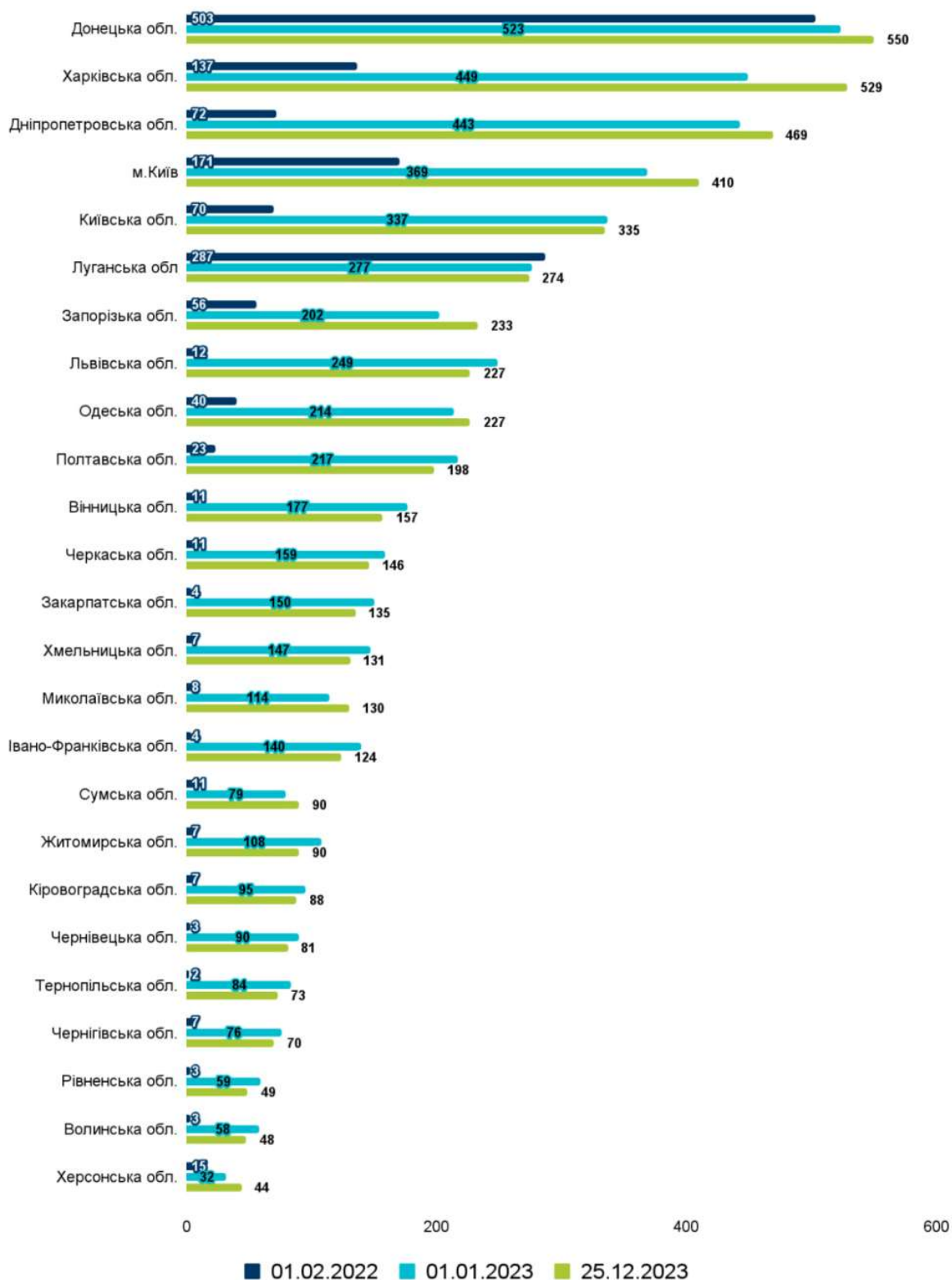

Рисунок 2.3 – Графічне відображення розподілу внутрішньо переміщених осіб в Україні за 2022-2023 роки, тис. осіб

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

Детальний економічний аналіз системи соціального захисту населення слід розпочати з аналізу фінансової підтримки внутрішньо переміщених осіб за 2022-2023 роки.

Так на рисунку 2.2 представлена динаміка кількості зареєстрованих і внутрішньо переміщених осіб в Україні за 2022-2023 роки. Відмічаємо що кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб за цей період збільшилася на 60 тис. осіб, проте суттєва зросла кілька осіб, які отримують виплати з 1,93 млн до 2,54 млн осіб. Це сталося внаслідок інтенсифікації бойових дій в Сумській, Харківській, Донецькій, Запорізькій областях у 2023 році.

На рисунку 2.3 представлено розподіл внутрішньо переміщених осіб в Україні за 2022-2023 роки. Найбільше внутрішньо переміщених осіб зареєстрована у Донецькій, Харківській і Дніпропетровській областях. Ці області є прифронтовими, тому зрозуміло, що з території де безпосередньо ведуться бойові дії, жителі прагнуть виїхати в найближчі міста та села з надією повернутися у рідні домівки. Проте ситуація, яка складається в Україні все частіше змушує змінювати місце реєстрації внутрішньо переміщених осіб на західні області такі як Закарпатська, Хмельницька, Івано-Франківська, Львівська та Волинська.

Якщо брати загальну динаміку, то в більшості областей кількість внутрішньо переміщених осіб зростає. Виключенням з цього списку є наприклад Львівська, Вінницька, Івано-Франківська, Житомирська, Кіровоградська, Чернівецька області, де у 2022 році виїхала найбільша кількість осіб. На зараз внутрішньо переміщення особи намагаються зареєструватися у найближчих регіонах, тому кількість внутрішньо переміщених осіб у цих регіонах зменшилась.

Прог виплати внутрішньо переміщеним особам (соціальні стандарти) ми будемо говорити у наступному розділі нашої роботи. Проте хочемо зауважити, що фактичні витрати на надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам у 2023 році склали 73,2 млрд грн. Спочатку на ці виплати було заплановано 53,5 млрд грн, оскільки уряд очікував зменшення кількості ВПО, які отримують соціальну підтримку. Бюджет був розрахований з передбаченням зниження інтенсивності бойових дій у другій половині 2023 року. Однак цього не сталося, і

було введено додаткові обмеження на тривалість виплат. Водночас, через продовження бойових дій та зростання кількості зареєстрованих, в жовтні 2023 року обсяг коштів на цю допомогу було збільшено до 74,2 млрд грн, що на 38,7% більше від початкових планів. У 2024 році ж плановані витрати на допомогу переміщеним особам знижено на 22,4%, до 57,6 млрд грн, через зміни в умовах призначення цих виплат та верифікації внутрішньо переміщених осіб.

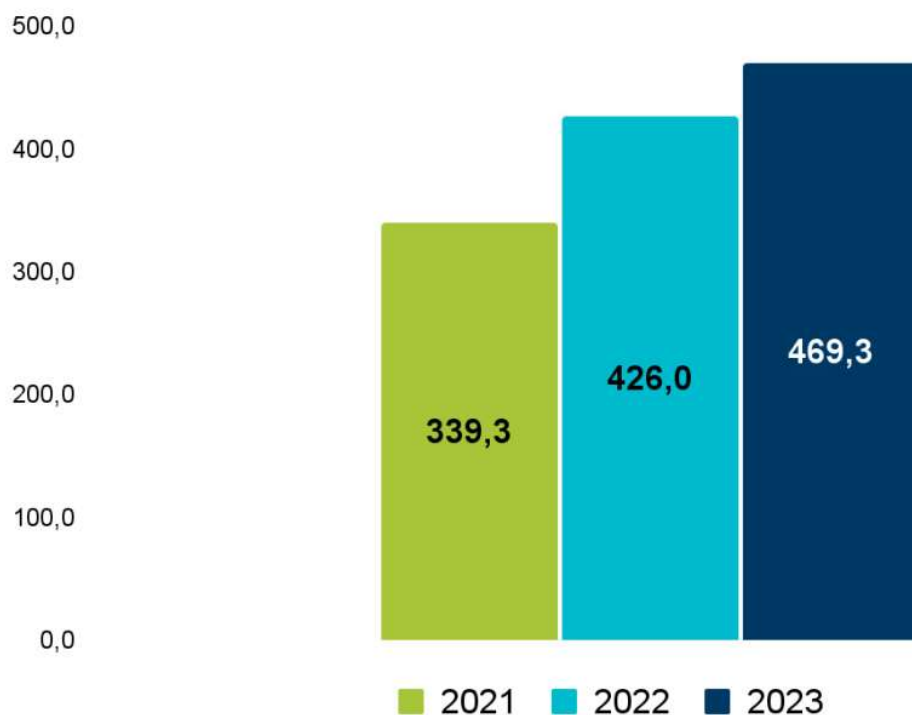

Рисунок 2.4 – Графічне відображення динаміки видатків на соціальний захист населення за 2021-2023 роки, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

На рисунку 2.4 представлено динаміку видатків на соціальний захист населення за 2021-2023 роки відповідно до закону України «Про Державний бюджет України» на відповідні роки. Так сума державної соціальної допомоги за період дослідження збільшилась майже на 130 млрд грн у 2023 році по відношенню до 2021 року, відносно 2022 року збільшення відбулося на 43 млрд грн.

У таблиці 2.1 представлена порівняння планових та фактичних видатків на соціальний захист населення за 2023 рік.

Таблиця 2.1 – Порівняння планових та фактичних видатків на соціальний захист населення за 2023 рік

Показник	План 2023 рік, млрд грн	Факт 2023 рік, млрд грн	Відхилення, млрд грн
Пенсії та покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду	273,7	273,7	0,0
Соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини	103,0	102,8	-0,2
у т.ч. виплата допомоги на проживання ВПО	74,2	73,2	-0,1
Підтримка малозабезпечених сімей	53,5	47,5	-6,0
у т.ч. виплата житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг	39,7	35,4	-4,3
Соціальний захист дітей та сім'ї	26,6	24,2	-2,4
Соціальний захист осіб з інвалідністю	3,6	3,4	-0,2
Разом	460,4	451,6	-8,8

джерело: систематизовано за даним Державного бюджету за 2023 рік

За даними звіту про виконання Державного бюджету за 2023 рік ми можемо бачити що фактично за всіма статтями є факт недофінансування соціальних видатків. І хоча суми недостатньо великі, це говорить що багато сімей, особливо з дітьми виїжджають за межі території нашої держави і лишаються можливості отримувати державну соціальну допомогу. В цілому за 2023 рік державним бюджетом було профінансовано 451,6 млрд грн на державних соціальних виплат, що на 8,8 млрд грн менше ніж планові показники. Левова частка цих виплат спрямована на покриття дефіциту пенсійного фонду України.

Найбільшим отримувачем коштів з державного бюджету України на соціальну допомогу є Пенсійний фонд України. Зрозуміло, що Пенсійному фонду Україні не вистачає власних надходжень для покриття всіх витрат пов'язаних з фінансуванням діяльності. На рисунку 2,5 представлена структуру видатків на

соціальний захист населення на 2023 рік та плани на 2024 роки. Ми можемо спостерігати, що планові показники мають несуттєву динаміку до зменшення, проте з'явилася додаткова стаття витрат як виплата субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг у розмірі 49,9 млрд грн, що не відбувалося у 2023 році.

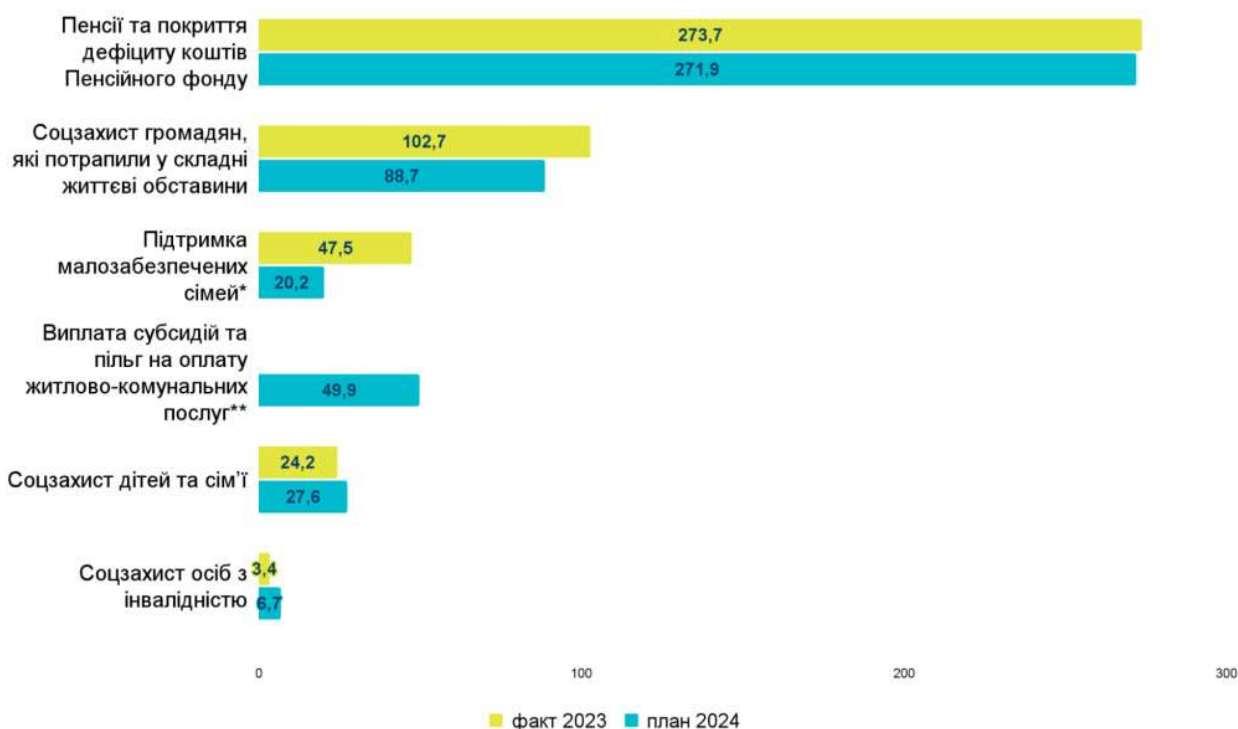

Рисунок 2.5 – Графічне відображення структури видатків на соціальний захист населення за 2023 та план на 2024 рік, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

Єдиний соціальний внесок залишається найголовнішим джерелом наповнення доходної частини Пенсійного фонду України. На рисунку 2.6 відображена динаміка сукупних надходжень від єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду України. Так сума надходжень зросла з 425,3 млрд грн до 478,1 мільярда гривень, що безумовно є позитивним явищем. Проте без суттєвого зростання реального рівня заробітної з урахуванням покращення інвестиційного клімату в Україні за умови припинення активної фази бойових дій, пордальше зростання відрахувань до пенсійного фонду неможливе.

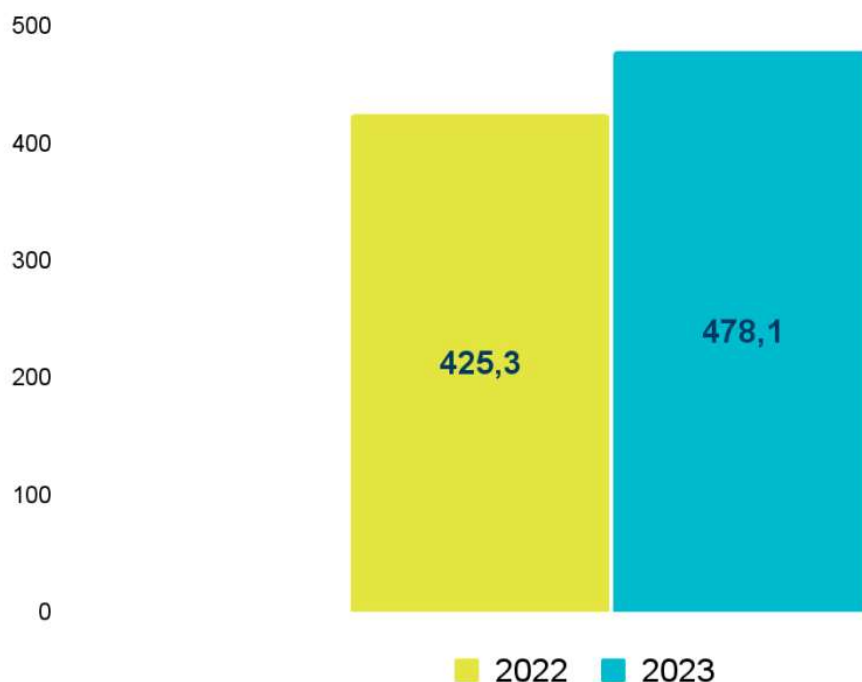

Рисунок 2.6 – Графічне відображення сукупних надходжень від ЄСВ за 2022-2023 роки, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

На рисунку 2.7 представлено графічне відображення місячних сукупних надходжень від єдиного соціального внеску за 2022-2023 роки. Відмічаємо фактично щомісячне зростання надходжень від єдиного соціального внеску, що пов'язано як з поступовим збільшенням мінімальної заробітної плати, а відповідно і соціальних виплат, так і з загальним зростанням номінального рівня заробітної плати в Україні під впливом інфляційних процесів та за рахунок міжнародної фінансової допомоги.

Найбільша сума єдиного соціального внеску зафіксовано у грудні 2023 року і складає 53,1 млрд грн. За весь період дослідження у місячному вимірі надходження у 2023 році перевищують надходження у 2022 році.

60,0

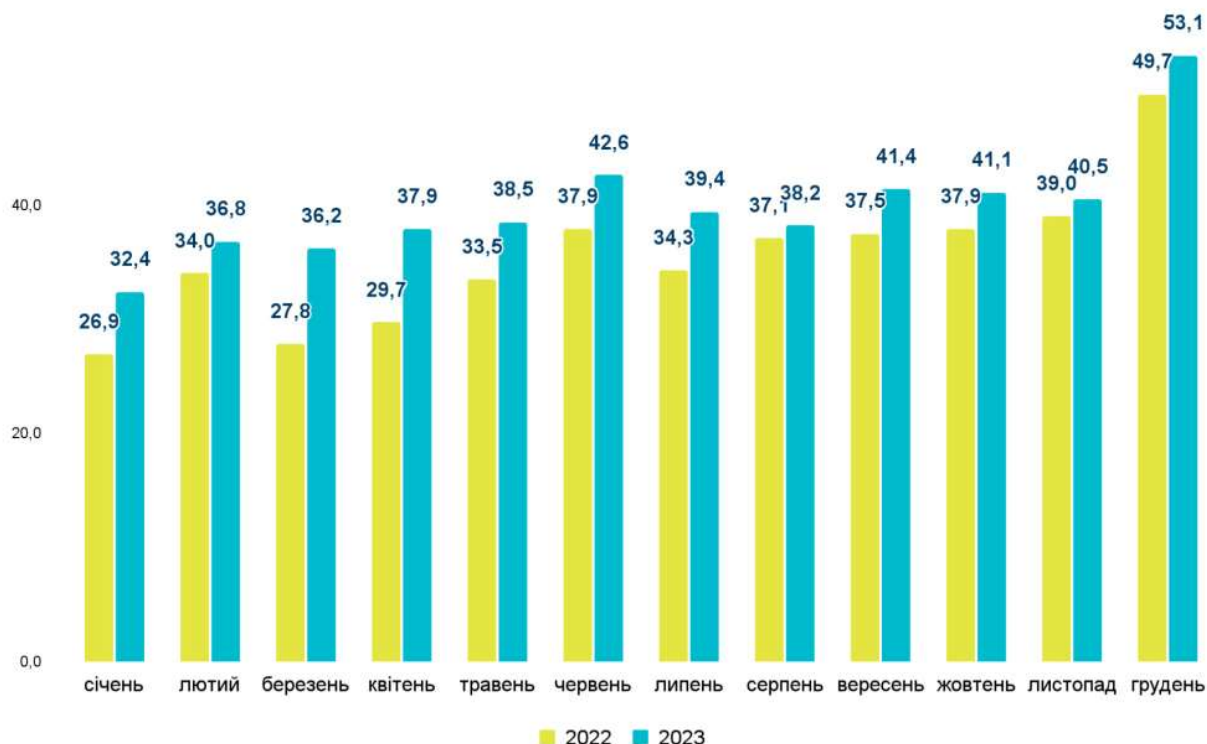

Рисунок 2.7 – Графічне відображення місячних сукупних надходжень від ЄСВ за 2022-2023 роки, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

На рисунку 2.8 відображена доходну частину Пенсійного фонду України за 2023 рік. Так ми бачимо, що власні надходження складають 440 млрд грн, а всі інші надходження, які необхідні для виконання пенсійним фондом України своїх функцій - це додаткові надходження у 273,6 млрд грн з державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду України. Також слід відмітити 35,5 млрд грн коштів державного бюджету на оплату пільг по житлово-комунальним послугам і 27,9 млрд грн це власні доходи на соціальне страхування.

Якщо оцінювати витратну складову Пенсійного фонду України за 2023 рік, то пенсійні виплати складають левову частку, а саме 672 млрд грн.

Крім того, кошти які надійшли з бюджету на оплату пільг та житлово-житлово-комунальних послуг повністю ідуть на даний вид соціальної допомоги.

Рисунок 2.8 – Графічне відображення доходів Пенсійного фонду України за 2023 рік, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

Адміністративні витрати складають 7,7 млрд грн і додаткові операційні витрати складає 2,7 млрд грн.

Рисунок 2.9 – Графічне відображення видатків Пенсійного фонду України за 2023 рік, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

На рисунку 2:10 відображено доходну і видаткову частину Пенсійного фонду України.

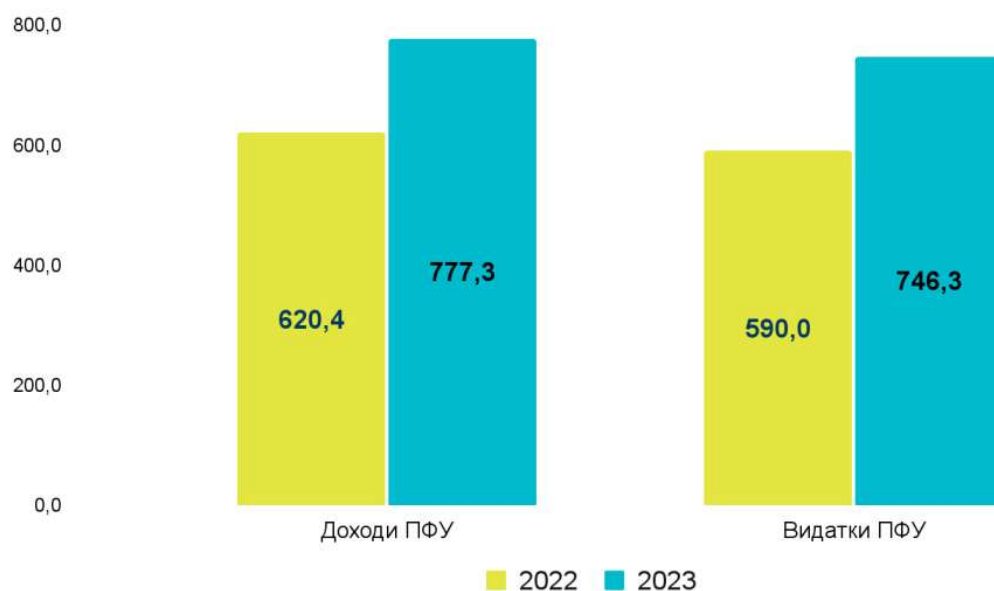

Рисунок 2.10 – Графічне відображення динаміки доходів і видатків Пенсійного фонду України за 2022-2023 рік, млрд. грн

джерело: систематизовано за даними Міністерства соціальної політики України

Так за 2022 рік загальна доходна частина Пенсійного фонду України складала 620 млрд грн на противагу видатковій у 590 млрд грн. У 2023 році доходна частина складає 777 млрд грн на противагу 746 млрд грн у видатковій частині, але потрібно розуміти що доходна частина перевищує видаткову частину виключно за рахунок дотацій державного бюджету України та збільшення сум власних надходжень. Всі ми розуміємо, що на сьогоднішній день Пенсійний фонд є дефіцитним, а сама пенсійна система потребує значного реформування як у частині збільшення надходжень до Пенсійного фонду так і у частині запровадження недержавного пенсійного страхування.

В цілому, за результатами аналізу динаміки соціальних виплат в Україні можна зробити наступні висновки.

Так, недостатнє фінансування є однією з головних проблем соціальних програм. Бюджетні видатки на соціальний захист не завжди відповідають потребам населення, що призводить до зменшення реальних виплат і пільг.

Також у регіональному вимірі існує нерівномірний доступ до соціальних послуг, тому у різних регіонах країни соціальні виплати можуть значно відрізнятися через обмеженість ресурсів і адміністративні бар'єри. Корупційні ризики, зокрема в питаннях надання соціальних виплат, особливо внутрішньо переміщених осіб можуть призводити до їх нецільового використання, що ускладнює доступ до допомоги для тих, хто її дійсно потребує.

На наше особисте переконання важливою задачею реформування існуючої системи соціального захисту з урахуванням сучасних економічних та соціальних умов є створення універсальної системи медичного страхування та подальша реалізація накопичувальної пенсійної системи. Крім того, уряд може активно працювати над зменшенням соціальної нерівності та зростанням рівня соціального забезпечення через покращення індексації пенсій, вдосконалення механізмів надання пільг і допомог, а також розширення соціальних програм для підтримки молоді та дітей.

2.2 Аналіз соціальні стандартів та виплат Роменської районної державної адміністрації та їх фінансове забезпечення

Після аналізу загальної ситуації з державними соціальними виплатами на загальнодержавному рівні доцільно розглянути і регіональні аспекти державних соціальних виплат. Всі соціальні виплати будуються на основі державних соціальних стандартів які закріплені у відповідних нормативно-правових актах, таких як Закони України та постанови Кабінету Міністрів України. Тому на нашу думку слід розглянути соціальні стандарти, якими користується управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації.

Таблиця 2.2 – Динаміка соціальних стандартів за 2021-2023 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
Прожитковий мінімум (ПМ) в розрахунку на місяць на одну особу	2189	2294	2393	2393	2508	2589	2589
для дітей віком до 6 років	1921	2013	2100	2100	2201	2272	2272
для дітей віком від 6 до 18 років	2395	2510	2618	2618	2744	2833	2833
для працездатних осіб	2270	2379	2481	2481	2600	2684	2684
для осіб, які втратили працездатність	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
Мінімальна заробітна плата	6000	6000	6500	6500	6500	6700	6700
(у % до ПМ для працездатних осіб)	264,3	252,2	262,0	262,0	250,0	249,6	249,6
Мінімальна пенсія	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Мінімальна пенсія для осіб, які мають повний страховий стаж (30/35 років) віком від 65 років	2400	2400	2600	2600	2600	2680	2680
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	135,7	129,4	134,4	134,4	128,3	128,0	128,0
віком від 60 до 65 років	2100	2200	2200	2200	2300	2300	2300
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	118,7	118,7	113,8	113,8	113,5	109,9	109,9
Мінімальна пенсія для осіб, які мають страховий стаж 20/25 років віком від 75 років	1769	1854	2500	2500	2500	2500	2500
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100,0	100,0	129,3	129,3	123,3	119,4	119,4
віком від 80 років	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	147,0	140,2	134,4	134,4	128,3	124,2	124,2

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

А після цього – фінансові ресурси, які використовує Роменська районна державна адміністрація, у тому числі і Недригайлівський відділ з питань призначення та виплати державної соціальної допомоги.

Так, у таблиці 2.2 представлена динаміка основних соціальних стандартів в Україні за 2021-2023 роки. Нажаль ми можемо констатувати, що державні стандарти і відповідні соціальні виплати не покривають тих витрат які несуть громадяни України для нормальної підтримки своєї життєдіяльності. Це є наслідком того, що незначне зростання державних соціальних виплат не покриває загального зростання цін в Україні, тобто індекс інфляції в Україні значно перевищує індекс зростання державних соціальних виплат. Проте в умовах діючого воєнного стану пріоритетом для органів державної влади є фінансування збройних сил України і фінансування військових потреб. Крім того, у сучасних умовах фактично всі соціальні стандарти фінансуються за допомогою коштів міжнародних партнерів України (міжнародних фінансово-кредитних організацій, кредитних коштів які надходять від урядів закордонних країн), тому всі соціальні виплати на сьогоднішній день повністю залежать від зовнішнього фінансування України.

Слід зауважити, що прожитковий мінімум збільшився з 1889 грн у 2022 році до 2589 грн у 2023 році, при чому для дітей у віці від 6 до 18 років він складає 2833 грн, а для працездатних осіб 2684 грн. Дискусійним є постійне зростання мінімальної заробітної плати, при чому не сам факт зростання, а відсоток зростання. Це є наслідком того, що до мінімальної заробітної плати прив'язана велика кількість державних соціальних стандартів і приведення її до реального стану приведе до суттєвого зростання державних соціальних виплат, що в умовах військового стану Україна не може собі дозволити. Так мінімальна заробітна плата за 2021-2023 роки зросла з 6000 грн до 6700 грн і в 2024 році це зростання продовжилось. Мінімальна пенсія у свою чергу зросла з 1769 грн до 2093 грн у 2023 році, а мінімальна пенсія для осіб які мають повний страховий стаж віком від 65 років зросла з 2400 грн до 2680 грн. Мінімальна пенсія осіб віком від 80 років залишається незмінною за весь період дослідження і складає 2600 грн.

У таблиці 2.3 відображено динаміка соціальних виплат для застрахованих осіб. За 2021-2023 роки відповідно до чинного законодавства в дану статтю соціальних виплат входить допомога на поховання для працюючих та членів їх сімей, яка складає 4100 грн за весь період дослідження і є незмінною.

Таблиця 2.3 – Динаміка соціальних виплат для застрахованих осіб за 2021-2023 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
допомога на поховання для працюючих та членів їх сімей	4100	4100	4100	4100	4100	4100	4100
(у % до ПМ для працевдатних осіб)	180,6	172,3	165,3	165,3	157,7	152,8	152,8

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

У таблиці 2.4 відображена динаміка соціальних виплат для внутрішньо переміщених осіб для покриття витрат на оплату житлово-комунальних послуг.

Таблиця 2.4 – Динаміка соціальних виплат для внутрішньо переміщених осіб для покриття витрат на оплату житлово-комунальних послуг за 2021-2022 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік		
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 квітня	з 1 грудня
для працевдатних осіб на одну особу (члена сім'ї)	442	442	442	442	х	х
для осіб, які отримують пенсію, дітей, студентів денної форми навчання ЗВО та учнів закладів ПТО, які досягли 18-річного віку (до закінчення закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років)	1000	1000	1000	1000	х	х
для осіб з інвалідністю I групи та дітей з інвалідністю	2299,70	2410,20	2514,20	2514,20	х	х
для осіб з інвалідністю II групи	2034,35	2132,10	2224,10	2224,10	х	х
для осіб з інвалідністю III групи	1769	1854	1934	1934	х	х

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

За 2021-2023 роки даний вид соціальних виплат зазнав суттєвих змін, що буде відображена у наступних таблицях. Так, станом на 1 січня 2021 року сума покриття витрат складала 442 грн на одну працездатну особу, а для студентів денної форми навчання які досягли 18-річного віку складала 1000 грн на один місяць, для інвалідів першої групи вона зросла з 2299 грн у 2021 році до 2514 грн станом на середину 2022 року.

Також у таблиці 2.5 відображена динаміка соціальних виплат для внутрішньо переміщених осіб на проживання яка була яка була введена в обіг з 2022 року.

Таблиця 2.5 – Динаміка соціальних виплат для внутрішньо переміщених осіб на проживання 2021-2022 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 березня	з 1 грудня	
для осіб з інвалідністю та дітей	х	х	х	х	3000	3000	3000
для інших осіб	х	х	х	х	2000	2000	2000

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

Для осіб з інвалідністю та дітей вона складає 3000 грн з 1 березня 2022 року і є незмінною за весь період дослідження на одну особу, а для інших осіб вона складає 2000 грн і також є незмінною за весь період дослідження станом на кінець 2023 року. Зрозуміло, що даних виплат недостатньо для повного фінансування проживання внутрішньо переміщених осіб, тому органи державної влади використовують інші фінансові інструменти для підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні.

У таблиці 2.6 відображено динаміка соціальних виплат для сімей з дітьми протягом 2021-2023 років. Нажаль потрібна відмітити, що допомога при народженні дитини за цей період фактично не змінилася і складає 41280 грн, з яких 10320 грн виплачується одноразово на першу дитину і щомісячно виплачується 860 грн до досягнення дитиною трьох років. Допомога самотнім матерям складає для дітей до 6 років 2272 грн станом на кінець 2023 року.

Таблиця 2.6 – Динаміка соціальних виплат для сімей з дітьми 2021-2023

роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
допомога при народженні дитини:	41280	41280	41280	41280	41280	41280	41280
- одноразова виплата на першу дитину	10320	10320	10320	10320	10320	10320	10320
- щомісячна виплата на першу дитину	860	860	860	860	860	860	860
допомога на дітей одиноким матерям:							
до 6 років	1921	2013	2100	2100	2201	2272	2272
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	100	100	100	100	100	100	100
від 6 до 18 років	2395	2510	2618	2618	2744	2833	2833
(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	100	100	100	100	100	100	100
від 18 до 23 років (за умови навчання)	2270	2379	2481	2481	2600	2684	2684
(у % до ПМ для працездатних осіб)	100	100	100	100	100	100	100
допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням							
до 6 років	4802,50	5032,50	5250,00	5250,00	5502,50	5680,00	5680,00
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	250	250	250	250	250	250	250
від 6 до 18 років	5987,50	6275,00	6545,00	6545,00	6860,00	7082,50	7082,50
(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	250	250	250	250	250	250	250
допомога на дітей з інвалідністю, які перебувають під опікою:							
до 6 років	6723,50	7045,50	7350,00	7350,00	7703,50	7952,00	7952,00
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	350	350	350	350	350	350	350
від 6 до 18 років	8382,50	8785,00	9163,00	9163,00	9604,00	9915,50	9915,50
(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	350	350	350	350	350	350	350
допомога на дітей, хворих на тяжкі захворювання до встановлення інвалідності	1769	1854	1934	х	х	х	х
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	х	х	х	х
до 6 років	х	х	х	4200	4402	4544	4544

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

Відмічаємо зростання допомоги для дітей які перебувають під опікою чи піклуванням з 4480,5 грн до 5680 грн станом на кінець 2023 року, а для дітей у віці від 6 до 18 років ці соціальні виплати зросли з 5987,5 грн до 7082,50 грн. Слід також відмітити, що переважна більшість соціальних виплат складає не менше 100% мінімального прожиткового мінімуму.

Таблиця 2.7 – Динаміка соціальних виплат для малозабезпечених сімей з дітьми 2021-2023 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
для працездатних осіб	794,50	832,65	868,35	1116,45	1170,00	1207,80	1207,80
(у % до ПМ для працездатних осіб)	35	35	35	45	45	45	45
для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
для дітей віком: до 6 років	2497,30	2616,90	2730,00	2730,00	2861,30	2953,60	2953,60
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	130	130	130	130	130	130	130
від 6 до 18 років	3113,50	3263,00	3403,40	3403,40	3567,20	3682,90	3682,90
(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	130	130	130	130	130	130	130
від 18 до 23 років (за умови навчання)	2951,00	3092,70	3225,30	3225,30	3380,00	3489,20	3489,20
(у % до ПМ для працездатних осіб)	130	130	130	130	130	130	130

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

У таблиці 2.7 представлена динаміка соціальних виплат для малозабезпечених сімей з дітьми за 2021-2023 роки. Так динаміка виплат збільшилась з 794,5 грн до 1207,8 грн станом на кінець 2023 року, для осіб які втратили працездатність та з інвалідністю розмір виплат змінився з 1769 грн до

2093 грн, для дітей від 18 до 23 років за умови навчання розмір виплат змінився з 2951 грн до 3489,2 грн.

Нажаль виплати соціальної допомоги для працездатних осіб складає 45% мінімального працездатного мінімуму станом на кінець 2023 року. По всіх інших виплатах виплати на рівні прожиткового мінімуму або перевищують його.

Таблиця 2.8 – Динаміка додаткових соціальних виплат для сімей з дітьми 2021-2023 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях (відповідно до постанови КМУ від 13.03.2019 № 250 надається одному з батьків на третю і кожному наступну дитину до досягнення дитиною 6-річного віку)	1700	1700	1700	1700	2100	2100	2100
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	88,5	84,5	81,0	81,0 -	95,4	92,4	92,4
Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме (постанова КМУ від 22.02.2006 № 189) (максимальний розмір):							
для дітей віком: до 6 років	960,5	1006,5	1050,0	1050,00	1100,50	1136,00	1136,00
(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	50	50	50	50	50	50	50
від 6 до 18 років	1197,50	1255,0	1309,0	1309,0	1372,0	1416,5	1416,5
(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	50	50	50	50	50	50	50
Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею	2189	2294	2393	2393	2508	2589	2589
(у % до ПМ на одну особу)	100	100	100	100	100	100	100

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

У таблиці 2.8 представлена динаміка додаткових соціальних виплат для сімей з дітьми за 2021-2023 роки. Так допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях зросла з 1700 грн станом на початок 2021 року до 2100 грн станом на кінець 2023 року. Нажаль у 2024 році дана сума залишалася незмінною. Слід також відмітити цікавий факт що станом на кінець 2023 року дана виплата складає 92,4% до прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років і це один із найвищих показників за весь період дослідження. Наприклад у 2021 році цей відсоток складав 81. Тимчасова державна допомога дітям батьки яких ухиляються від сплати елементів сягає від 960 грн у 2021 році до 1136 грн у 2023 році що складає 50% від прожиткового мінімуму.

Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю першої чи другої групи збільшилась з 2089 грн до 2580 грн що складає 100% прожиткового мінімуму на одну особу відповідної категорії громадян.

Важливим чинником розвитку суспільства є соціальні виплати особам з інвалідністю з дитинства там та дітям з інвалідністю. Відповідні дані ми можемо побачити у таблиці 2.9.

Так особам з інвалідністю з дитинства першої групи розмір виплат збільшився з 4830 грн у 2021 році до 7131 грн станом на кінець 2023 року. Особам з інвалідністю з дитинства другої групи розмір соціальних виплат збільшився з 1769 грн до 2093 грн. Що стосується осіб з інвалідністю третьої групи, то для них розмір соціальних виплат ідентичний як для з осіб інвалідністю другої групи. На дітей з інвалідністю до 6 років з надбавкою на догляд розмір соціальної виплати збільшився з 4019 грн до 6009 грн.

Також зросли виплати на дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язано з Чорнобильською катастрофою: для дітей до 6 років розмір виплат збільшився з 2817 грн до 3333 грн.

У таблиці 2.10 представлена динаміка соціальних виплат особам які не мають права на пенсію та особам з інвалідністю за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.9 – Динаміка соціальних виплат особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю за 2021-2023 роки, грн

Державна соціальна допомога	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
Особам з інвалідністю з дитинства I групи з надбавкою на догляд (А)	4830,80	5062,80	5280,80	6589,80	6906,90	7131,10	7131,10
- підгрупа Б	3538,00	3708,00	3868,00	3868,00	4054,00	4186,00	4186,00
Особам з інвалідністю з дитинства II групи	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
Одиноким особам з інвалідністю з дитинства II групи	2741,95	2873,70	2997,70	2997,70	3141,85	3244,15	3244,15
Особам з інвалідністю з дитинства III групи	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
Одиноким особам з інвалідністю з дитинства III групи	2388,15	2502,90	2610,90	2610,90	2736,45	2825,55	2825,55
На дітей з інвалідністю (від 0 до 18 років)	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
На дітей з інвалідністю до 6 років з надбавкою на догляд	2198,80	2304,30	2403,80	2403,80	2519,40	2601,10	2601,10
На дітей з інвалідністю до 6 років з надбавкою на догляд (підгрупа А)	4119,80	4317,30	4503,80	5553,80	5820,90	6009,10	6009,10
На дітей з інвалідністю від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	2435,80	2552,80	2662,80	2662,80	2790,90	2881,60	2881,60
На дітей з інвалідністю від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	4830,80	5062,80	5280,80	6589,80	6906,90	7131,10	7131,10
На дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою	1857,45	1946,70	2030,70	2030,70	2128,35	2197,65	2197,65
На дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою, до 6 років з надбавкою на догляд	2817,95	2953,20	3080,70	3080,70	3228,85	3333,65	3333,65
На дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою (підгрупа А)	4738,95	4966,20	5180,70	6230,70	6530,35	6741,65	6741,65
На дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою, від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	3054,95	3201,70	3339,70	3339,70	3500,35	3614,15	3614,15
На дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою, від 6 до 18 років з надбавкою на догляд (підгрупа А)	5449,95	5711,70	5957,70	7266,70	7616,35	7863,65	7863,65

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

Таблиця 2.10 – Динаміка соціальних виплат особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю за 2021-2023 роки, грн

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	
Особам з інвалідністю I групи, жінкам, яким присвоєно звання «Мати-героїня»	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
На одну дитину померлого годувальника	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
На двох дітей померлого годувальника	2122,8	2224,8	2320,8	2320,8	2432,4	2511,6	2511,6
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	120	120	120	120	120	120	120
На трьох і більше дітей померлого годувальника	2653,5	2781	2901	2901	3041	3140	3140
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	150	150	150	150	150	150	150
Особам з інвалідністю II групи	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
Особам з інвалідністю III групи	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
Священнослужителям, церковнослужителям та особам, які протягом не менше 10 років до введення в дію ЗУ "Про свободу совісті та релігійні організації" займали виборні або за призначенням посади у релігійних організаціях **	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100
Особам, які досягли віку, встановленого Законом	1769	1854	1934	1934	2027	2093	2093
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100	100	100	100	100	100	100

джерело: систематизовано за даними чинного законодавства

Розмір соціальних виплат за цією категорією суттєво не змінився і фактично дорівнює 100% прожиткового мінімуму. Для осіб які втратили працездатність, так

наприклад для осіб з інвалідністю першої групи яким присвоєно звання «мати-героїня» розмір соціальних виплат збільшився з 1769 грн до 2093 грн.

Розмір соціальних виплат на двох дітей померлого годувальника збільшився з 2122,8 грн до 2511,6 грн що складає 120% від прожиткового мінімуму. Для осіб, які втратили працездатність та особам з інвалідністю третьої групи розмір соціальної виплат також збільшився з 1769 грн до 2093 грн, що складає 100% прожиткового мінімуму.

В цілому ще раз хотілося б наголосити на тому, що нажаль розмір соціальних виплат в Україні за 2021-2023 роки хоча і має позитивну динаміку до збільшення, проте не повністю покриває потреби відповідних категорій населення. Протягом 2022-2023 і подальших років всі соціальні виплати залежать від міжнародної фінансової допомоги України, тому що власні надходження, які отримує Україна, повністю спрямовується на фінансування збройних сил України та купівлю відповідної військової техніки й військового обладнання. Виходячи з цього у найближчій перспективі значного підвищення рівня соціальних виплат та відповідного їх фінансування державним бюджетом України не планується.

Про те, яким чином держава все ж таки зможе збільшити соціальну підтримку найбільш вразливих верст населення ми поговоримо у третьому розділі кваліфікаційної роботи магістра

2.3 Фінансово-економічні аспекти діяльності управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації

Потрібно відмітити, що Управління соціального захисту населення створене головою Роменської районної державної адміністрації, який в умовах дії воєнного стану є начальником районної військової адміністрації Сумської області, є частиною її структури та забезпечує виконання покладених завдань у межах реалізації повноважень Роменського району Сумської області. У свою чергу Недригайлівський відділ з питань призначення та виплати державної соціальної

допомоги безпосередньо підпорядкований Управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації.

У свою чергу, вищезгадане управління підпорядковується голові Роменської районної державної адміністрації – начальнику районної військової адміністрації Сумської області, а також підзвітне та підконтрольне Департаменту соціальної політики, ветеранів та реінтеграції Сумської обласної державної адміністрації.

Система фінансування соціального захисту населення багатоступенева. Окремі програми фінансуються за рахунок власних доходів місцевих бюджетів Роменської районної державної адміністрації, певні програми фінансуються відповідно до бюджетних запитів Департаментом соціальної політики Сумської обласної державної адміністрації, а деякі програми фінансуються централізовано органами державної влади.

Таблиця 2.11 – Аналіз доходів Управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації Сумської області за 2021 – 2023рр., тис.грн.

Показник	2021 рік	2022рік	2023 рік	Відхилення 2023/2021рр
Бюджетні асигнування	190322	158737	96327	-93995
Трансферти	963	-	-	-963
Інші доходи від необмінних операцій	-	6	155	155
Усього доходів	191285	158743	96482	-94803

джерело: за звітними даними управління соціального захисту населення Роменської РДА

Так, у таблиці 2.11 наведено динаміку доходів Управління соціального захисту населення Роменської РДА за 2021-2023 роки. Відмічаємо, що загальна сума надходжень зменшилася період дослідження на 98,3 млн грн, що пов'язано з переносом частина соціальних виплат з регіонального на загальнодержавний у 2023 році. Зрозуміло що майже 100% доходів управління соціального захисту складається з бюджетних асигнувань. У 2021 році також відмічаємо наявність 963000 грн трансферів з державного бюджету до регіонального бюджету, які пішли

на фінансування окремої програми соціального захисту. В цілому слід відмітити, що перелік програм соціального захисту населення кожного року збільшується і саме регіональні органи державної влади найкраще розуміють потреби потенційних отримувачів коштів.

Таблиця 2.12 – Аналіз витрат Управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації Сумської області за 2021 – 2023рр., тис.грн.

Показник	2021 рік	2022рік	2023 рік	Відхилення 2023/2021рр
Витрати на виконання бюджетних програм	10483	10019	8877	-1606
Інші витрати за обмінними операціями	1	0,673	0,3	-0,7
Інші витрати за необмінними операціями	180839	148879	87669	-93170
Усього витрат	191323	158899	96547	-94776
Усього доходів	191285	158743	96482	-94803
Надлишок / нестача	-38	-156	-65	-27

джерело: за звітними даними управління соціального захисту населення Роменської РДА

Якщо розглядати витрати управління соціального захисту за 2021-2023 роки, то слід відмітити той факт, що всі витрати були спрямовані на виконання бюджетних програм. Присутні інші витрати пов'язані з виконанням управлінням соціального захисту своїх функцій. В цілому сума витрат по фонду складає 96 млн 547 тисяч грн станом на кінець 2023 року що майже на 94 млн грн менше ніж за аналогічний період за 2021 рік. Нажаль слід констатувати постійну нестачу джерел фінансування діяльності департаменту. Так нестача фінансових ресурсів за весь період дослідження коливається від 38000 грн у 2021 році до 156 000 грн у 2023 році і покривається за рахунок коштів регіональних бюджетів що безумовно не є позитивним фактом.

Більш детальний аналіз можливий за окремими програмами соціального захисту населення. Також виокремити джерела фінансування Недригайлівського управління неможливо через відсутність відповідних даних.

Таблиця 2.13 – Розподіл граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2021 - 2023 роки за бюджетними, грн

Найменування відповідального виконавця, найменування бюджетної програми згідно з Типовою програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення, +/- 2023/2021
Управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації Сумської області	1 070 967	1 183 673	1 302 040	231 073
Надання інших пільг окремим категоріям громадян відповідно до законодавства	45 900	56 100	61 710	15 810
Надання пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку	22 000	24 200	26 620	4 620
Компенсаційні виплати на пільговий проїзд автомобільним транспортом окремим категоріям громадян	578 000	635 800	699 380	121 380
Компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян на залізничному транспорті	120 000	132 000	145 200	25 200
Пільгове медичне обслуговування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	45 100	49 610	54 571	9 471
Надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування	150 917	166 008	182 609	31 692
Компенсаційні виплати особам з інвалідністю на бензин, ремонт, технічне обслуговування автомобілів, мотоциклів і на транспортне обслуговування	410	451	496	86
Забезпечення обробки інформації з нарахування та виплати допомог і компенсацій	67 000	73 700	81 070	14 070
Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	41 640	45 804	50 384	8 744
УСЬОГО	1 070 967	1 183 673	1 302 040	231 073

джерело: за звітними даними управління соціального захисту населення

Роменської РДА

У таблиці 2.13 наведений граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету за 2021-2023 роки. Відмічаємо постійне зростання наведених показників за всіма програмами. Це стосується і оплати зв'язку пільговим категоріям, оплати за пільговий проїзд автомобільним та залізничним, виплати пов'язані з медичним обслуговуванням осіб які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. В цілому за період, що аналізується сума збільшилась з 1,07 млн. грн до 1,3 млн. грн.

Таблиця 2.14 – Витрати за напрямками використання бюджетних коштів у 2022 - 2023 роках, грн

Напрями використання бюджетних коштів	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023/2022
Надання пільг інвалідам І -ІІ групи по зору на житлово – комунальні послуги	21 265	29 100	7 835
Виплата стипендії особам , яким виповнилось 90 і більше років	2 258	2 500	242
Виплата стипендії особам , яким виповнилось 100 і більше років	980	0	-980
Забезпечення твердим паливом сімей учасників АТО	6 400	412 800	406 400
Соціальна допомога сім'ям загиблих УБД (Афганістан)	57 600	57 600	0
Матеріальна допомога особам територіальних громад Роменського району, які беруть участь в охороні правопорядку та чергуванню на блокпостах на території Роменської міської територіальної громади	766 000	300 000	-466 000
Відшкодування за встановлення пам'ятників	0	12 000	12 000
УСЬОГО	854 503	814 000	-40 503

джерело: за звітними даними управління соціального захисту населення Роменської РДА

Також у таблиці 2.14 представлені витрати за напрямком використання бюджетних коштів за 2022-2023 роки. Слід відмітити суттєве зростання виплат за рахунок компенсації учасникам АТО та членам їх сімей витрат на купівлю твердого палива. Так якщо в 2022 році ці витрати складало лише 6400 грн то в 2023 році вони збільшилися до 412 тис. грн. Проте з іншого боку відмічаємо суттєво зменшення матеріальної допомоги особам територіальної громади Роменського району які беруть участь в охороні правопорядку та чергування на блокпостах за

2022-2023 роки на 466 тис. грн. Вцілому маємо зменшення на 40503 грн у 3023 році по відношенню до 2022 року.

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки. Так, по перше зменшується регіональне бюджетне фінансування програм соціального захисту населення через децентралізацію та цифровізацію процесів надання послуг. Крім того, маємо негативний демографічну ситуацію у регіону через ведення активних бойових дій. Виходячи з вищевикладеного, органи регіональної державної влади повинні активно вивчати закордонний досвід розвитку соціального забезпечення населення на основі соціального партнерства та реалізації соціальних програм закордонними інвесторами.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ І МОЖЛИВОСТЕЙ РОМЕНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

3.1 Моделювання та адаптація закордонного досвіду фінансового забезпечення програм соціального захисту населення

Фінансування програм соціального захисту є однією з основних складових успішної соціальної політики України. Адекватне фінансування дозволяє не лише забезпечити мінімальний рівень життя для найбільш вразливих груп населення, а й сприяє економічній стабільності та соціальній гармонії. Україна, як країна, що переживає період економічних, соціальних реформ та повоєнного відновлення, може взяти на озброєння кращі практики фінансового забезпечення соціального захисту населення. Частково це питання висвітлювалося у першому розділі кваліфікаційної роботи, проте ми хотіли більш детально розібрати регіональні аспекти розвитку даної системи.

У більшості країнах світу соціальний захист населення фінансується через поєднання державних, місцевих бюджетів і приватних джерел. Різні країни мають свої підходи, залежно від економічного розвитку, політичної ситуації та соціальних потреб. Проте є кілька загальних підходів, які можна адаптувати в Україні:

Одним з найпоширеніших підходів до фінансування соціального захисту є система соціального страхування, яка функціонує в багатьох європейських країнах. У Німеччині, Франції та Швеції існує система обов'язкових соціальних внесків, які сплачуються роботодавцями і працівниками. Завдяки таким внескам забезпечується фінансування програм пенсійного забезпечення, лікарняних виплат, соціальних гарантій при безробітті тощо.

Частково в Україні вже існують подібні елементи системи соціального страхування, проте безумовно вона потребує вдосконалення. Необхідно

збільшувати обсяг соціального страхування, залучаючи до нього додаткові програми щодо пенсіонерів, інвалідів, багатодітних сімей. В даному контексті важливим є збільшення рівня надходжень до Фонду соціального страхування шляхом боротьби з тіньовою економікою, зниженням обсягу фонду оплати праці, стимулювання збільшення кількості працюючих за умови поступового зростання економічних показників держави.

Також, у деяких країнах, таких як Фінляндія та Канада, використовуються програми універсального базового доходу, що передбачають виплати певної суми кожному громадянину, незалежно від його доходів або соціального статусу. Це забезпечує мінімальний рівень життя для всіх, знижуючи бідність та економічну нерівність.

Запровадження вищезгаданого універсального базового доходу в Україні є складним завданням, але елементи цієї системи можна впроваджувати, зокрема в межах пілотних проектів для найбільш вразливих груп населення. На наше особисте переконання саме на регіональному рівні можна почати впроваджувати такі пілотні проекти, особливо на територіях, які зазнали суттєвих збитків внаслідок збройної агресії росії. До того ж можна почати з безумовної виплати базового доходу для пенсіонерів, осіб з інвалідністю або сімей з дітьми. Проте такі проекти потребують значних законодавчих змін і суттєвого додаткового фінансування, що у найближчу перспективу вважається нереальним.

Ще один можливий варіант, як у Великобританії, Канаді та Австралії, де активно використовуються цільові соціальні виплати для допомоги найбільш вразливим верствам населення. У даному контексті можна вести мову про допомогу на дітей, на безробіття, на житло або на оплату медичних послуг. Програми є гнучкими і мають чітке спрямування на конкретні потреби.

Якщо розглядати досвід цих країн, то потрібно відмітити, що в Україні потрібно удосконалити вже існуючі програми цільових виплат, зокрема надаючи допомогу багатодітним сім'ям, особам, які втратили працездатність, або людям, які перебувають в складних життєвих ситуаціях. Для ефективного використання коштів, які виділяються на такі програми, необхідно створити прозору та

ефективну систему громадського моніторингу, щоб уникнути зловживань та корупції.

Слід також відмітити, що деякі країни використовують моделі партнерства між державним та приватним секторами для фінансування соціальних програм. У Сингапурі активно застосовують інструменти, що дозволяють приватним компаніям інвестувати в проекти соціального захисту населення. Це можуть бути програми приватного медичного страхування для малозабезпечених громадян або приватні пенсійні фонди. Більш детально про приватне партнерство ми будемо вести мову у наступному розділі. Проте зазначимо, що в Україні також можна розвивати партнерства з приватним сектором для фінансування деяких програм соціального захисту, зокрема в сфері охорони здоров'я та пенсійного забезпечення. Це дозволить знизити навантаження на державний соціальні фонди та забезпечити доступ населення до якісних послуг.

Цікавим є також досвід використання соціальних облігацій на кшталт облігацій внутрішньої державної позики чи військових облігацій. Соціальні облігації поширені у Ізраїлі, Великобританії, Сполучених Штатах Америки. Відомі також приклади використання соціальних облігацій для фінансування програм, що мають на меті не тільки отримання економічного, а й соціального ефекту. Соціальні облігації продаються інвесторам, а зібрані кошти йдуть на фінансування конкретних соціальних програм та проєктів, таких як програми зайнятості, охорони здоров'я чи освіти.

Україна має всі можливості емітувати соціальні облігації для фінансування програм з реабілітації ветеранів війни, учасників бойових дій, підтримки дітей-сиріт чи розвитку інфраструктури для осіб з інвалідністю. Це дозволить залучити додаткові кошти на соціальні ініціативи без значного навантаження на бюджет. Тим паче в умовах повоєнного відновлення України потрібно шукати і пропонувати відповідні фінансові інструменти закордонним інвесторам.

Не менш важливим напрямком підвищення ефективності реалізації програм соціального захисту населення є цифровізація соціальних послуг. У даному аспекті передовими країнами вважаються Естонія, Латвія, Канада.

Згадані країни вже активно використовують цифрові технології для надання соціальних послуг, що дозволяє значно підвищити ефективність фінансового забезпечення та доступу до програм та послуг. Наприклад, громадяни повинні мати можливість подавати заявки на соціальну допомогу та перевіряти статус своїх виплат через відповідні електронні платформи.

Україна вже має свою електронну цифрову платформу Дія і тому інтеграція як умова більшої кількості соціальних послуг максимально позитивно вплине на сприйняття соціального захисту з боку держави та зайві бюрократичні процедури при їх отриманні. Все вищевикладене сприятиме не лише покращенню доступу до послуг, а й зменшенню витрат на адміністрування соціальних послуг.

Слід відмітити, що закордонний досвід фінансування програм соціального захисту є цінним для України, оскільки дозволяє знайти ефективні інструменти для забезпечення соціальної підтримки в умовах повоєнного відновлення. Основні напрямки, які можна адаптувати в Україні в умовах сьогодення повинно стати впровадження елементів універсального базового доходу для вразливих груп населення, цільові соціальні виплати для різних категорій населення, розвиток приватного партнерства та випуск соціальних облігацій, цифровізація соціальних послуг для забезпечення прозорості та зручності для громадян. Констатуємо, що адаптація цих інструментів з урахуванням українських реалій дозволить створити більш ефективну та справедливую систему соціального захисту.

3.2 Перспективи використання принципів соціального партнерства у фінансуванні соціального захисту громадян

Система соціального захисту є важливою складовою соціальної політики України, яка забезпечує громадян необхідними послугами і виплатами у випадку втрати працездатності, старості, безробіття, наявності різного роду хвороб чи інших життєвих труднощів. В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, постійно стоїть питання про ефективне фінансування цієї системи з урахуванням обмежених державних ресурсів. Одним з перспективних шляхів вирішення цієї

проблеми є розвиток соціального партнерства у фінансуванні соціального захисту громадян. Тим паче, що в умовах повоєнного відновлення України питання забезпечення мінімальних соціальних гарантій населенню та залучення інвестиційних ресурсів для відновлення України повинні йти поруч.

Соціальне партнерство передбачає співпрацю між різними сторонами – державою, роботодавцями, профспілками та іншими соціальними партнерами – для забезпечення ефективного функціонування системи соціального захисту. Це дозволяє розподіляти фінансове навантаження між кількома учасниками, а також знаходити нові механізми для покращення доступу до соціальних послуг.

Соціальне партнерство в фінансуванні соціального захисту включає в себе співпрацю держави, бізнесу і громадських організацій для забезпечення фінансових, організаційних і соціальних механізмів підтримки населення в складних життєвих ситуаціях. У цьому контексті кожна зі сторін виконує свою роль:

1) Держава в особі відповідних органів державної влади на регіональному рівні забезпечує законодавчі рамки, здійснює контролюючі функції і безпосередньо на першому етапі впровадження фінансує більшість соціальних програм, таких як пенсійні виплати, допомога по безробіттю, соціальна допомога для малозабезпечених верств населення та дітей.

2) Інвестори та роботодавці сприяють розвитку системи соціального захисту через сплату соціальних внесків, участь у програмах корпоративного соціального захисту, надання додаткових соціальних виплат своїм працівникам та купівлі соціальних облігацій.

3) Профспілки та громадські організації допомагають у розробці політик і програм, представляють інтереси працівників та вразливих груп населення, а також здійснювати моніторинг ефективності існуючих соціальних механізмів на загальнодержавному і регіональному рівні.

Залучення згаданих осіб до фінансування та реалізації програм соціального захисту дозволяє знизити навантаження на державний бюджет і підвищити рівень соціальної стабільності.

В Україні, з урахуванням труднощів економічного становища, військового стану та повоєнного відновлення та потреби в розширенні соціальних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, розвиток соціального партнерства може стати важливим інструментом для покращення фінансування системи соціального захисту.

На нашу думку, розвиток соціального партнерства в Україні може відбуватися за наступними напрямками.

Так, по перше це розвиток публічно-приватних партнерств, що є одним з найбільш перспективних механізмів соціального партнерства для фінансування соціальних програм. Публічно-приватне партнерство дозволяє залучати приватні інвестиції для розбудови інфраструктури соціального захисту (наприклад, будівництво будинків для літніх людей, реабілітаційних центрів для осіб з інвалідністю, медичних установ, учасників бойових дій чи внутрішньо переміщених осіб) або для підтримки окремих програм, таких як пенсії або соціальні виплати.

У багатьох країнах світу вже активно використовують можливості публічно-приватного партнерства у сфері соціального захисту. В Україні цей механізм ще не отримав широкого застосування, однак ми констатуємо його значний потенціал. Завдяки публічно-приватним партнерством можна ефективно поєднувати державні ресурси з приватними іноземними інвестиціями, що дозволить покращити доступність соціальних послуг та знизити фінансове навантаження на державний бюджет.

Крім того, потребує удосконалення система соціальних фондів та програм соціального страхування. Одним із основних елементів соціального партнерства є система соціального страхування, де роботодавці, працівники та держава беруть участь у фінансуванні страхових програм. В Україні система соціального страхування з кожним роком вдосконалюється, але її потенціал залишається недостатньо використаним. Прикладом тому може стати система недержавного пенсійного страхування.

Розширення соціальних фондів для забезпечення фінансування пенсійних програм, допомоги по безробіттю, медичних послуг є важливим кроком для розвитку соціального партнерства. У цьому випадку, важливо, щоб фінансування здійснювалося не лише через державний бюджет, а й через внески роботодавців та працівників у страхові фонди, що дозволить знизити навантаження на державний бюджет і забезпечити більш стійку фінансову базу для соціальних виплат.

Потрібно також відмітити і потенціал залучення бізнесу до реалізації програм корпоративного соціального захисту. У багатьох країнах великі транснаціональні корпорації активно розвивають власні програми соціального захисту для своїх працівників. Це може бути фінансування медичних страховок, пенсійних програм, допомога в кризових ситуаціях, надання відпусток, компенсацій за лікарняні, програми реабілітації та соціальної адаптації. Тим паче, що боротьба за працівників в умовах повоєнного відновлення України буде суттєвою.

В Україні також існує значний потенціал для розвитку корпоративного соціального захисту. Оскільки більшість роботодавців вже сплачують соціальні внески, можна розширити їхню відповідальність через добровільні програми корпоративного страхування, надання соціальних виплат, забезпечення додаткових соціальних гарантій для своїх працівників. Це не тільки підвищить рівень соціального захисту, але й стимулюватиме конкурентоспроможність компаній. Особливо це має стосуватися компаній з іноземними інвестиціями.

Громадські організації та профспілки також повинні активно сприяти розвитку соціального партнерства, зокрема через участь у розробці політик, що стосуються соціального захисту. Громадські організації повинні виступати посередниками між державними органами та соціально вразливими групами, відстоюючи їхні інтереси та забезпечуючи справедливий розподіл соціальних ресурсів.

Констатуємо, що згадані компанії повинні допомогти у реалізації програм фінансування через мобілізацію громадянських ініціатив, залучення коштів через краудфандинг, організацію волонтерської допомоги тощо. Вони також можуть

бути важливими партнерами в навчанні та підвищенні обізнаності громадян щодо їхніх прав на соціальний захист.

Таким чином, соціальне приватне партнерство є важливим фактором для підвищення ефективності фінансування соціального захисту громадян в Україні. Основи розвитку соціального партнерства включають розвиток публічно-приватних партнерств для залучення інвестицій у соціальну інфраструктуру та фінансування програм соціального захисту, розширення соціальних фондів та програм соціального страхування для забезпечення стійкої фінансової підтримки різних категорій громадян, активізація компаній з іноземними інвестиціями задля розвитку корпоративного соціального захисту працівників та залучення громадських організацій та профспілок для моніторингу та вдосконалення політики соціального захисту. Залучення всіх учасників соціального партнерства дозволить створити більш стійку та ефективну систему соціального захисту в Україні, що сприятиме зниженню рівня бідності та покращенню якості життя громадян в умовах повоєнного відновлення.

3.3 Напрямки підвищення ефективності використання коштів на соціальний захист населення з урахування потреб і можливостей Роменської районної державної адміністрації

Система соціального захисту населення є однією з найважливіших складових соціальної політики кожної країни. В Україні, з огляду на економічні труднощі, військову агресію та внутрішні виклики, важливість соціального захисту набуває особливого значення. Однак для досягнення стійких результатів у цій сфері необхідно забезпечити ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

Слід відмітити, що за останні роки Україна зробила значні кроки в реформуванні системи соціального захисту, зокрема через децентралізацію, цифровізацію та вдосконалення механізмів надання допомоги.

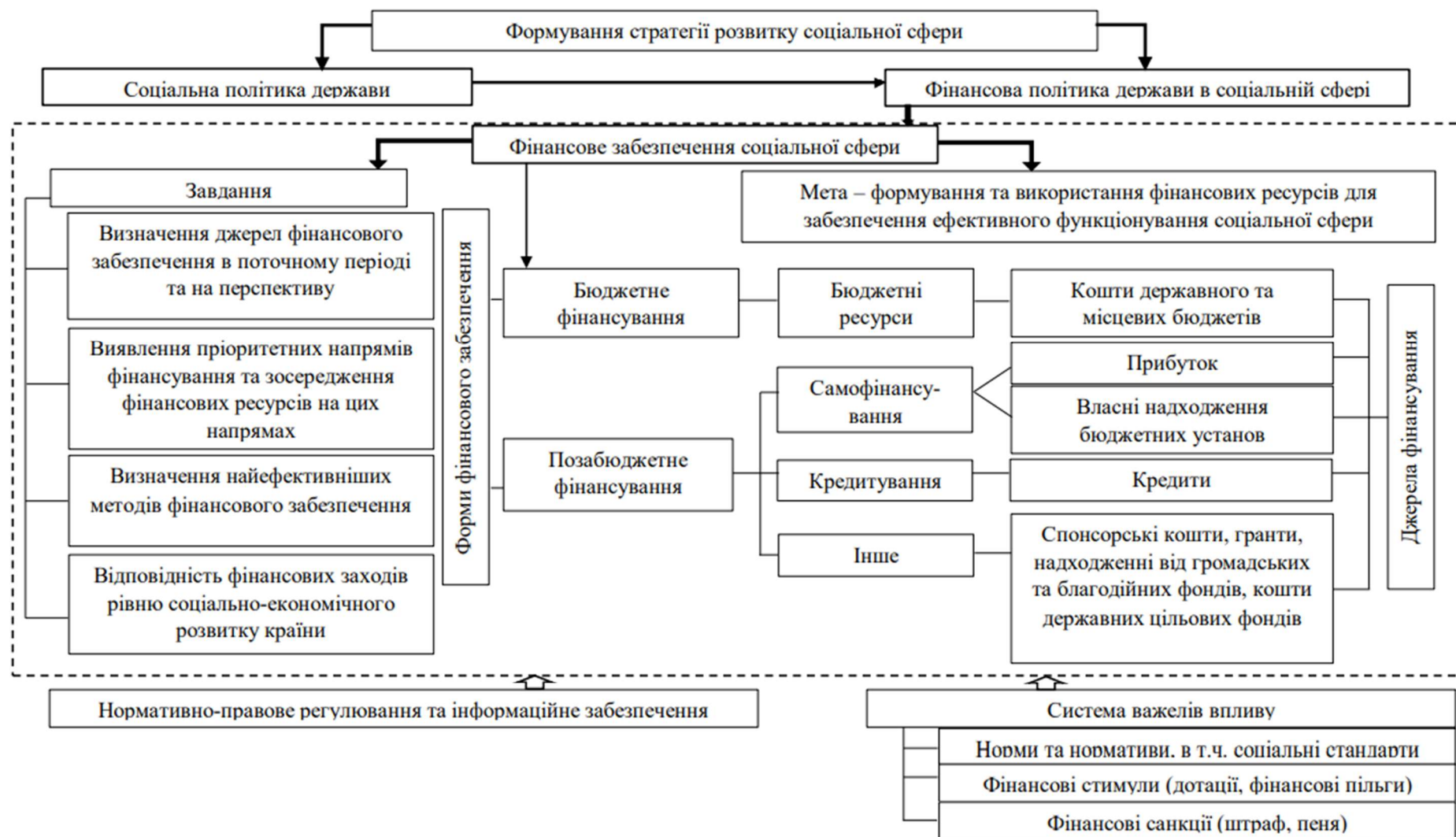

Рисунок 3.1 – Стратегічні напрямки реформування системи фінансового забезпечення соціального захисту населення
джерело: систематизовано автором

Так, на рисунку 3.2 представлено оптимальний варіант отримання державної соціальної допомоги у сучасних умовах.

Рисунок 3.2 – Графічне відображення оптимального варіанту отримання державної соціальної допомоги в Україні

джерело: власні дослідження

На основі проведеного аналізу слід виділити низьку проблем, які перешкоджають ефективному використанню бюджетних коштів:

1) Нерівномірний розподіл коштів по регіональному принципу, особливо з урахуванням внутрішньо переміщених осіб. Не всі регіони країни мають однакові можливості для фінансування соціальних програм через відмінності в економічному та безпековому становищі.

2) Низька ефективність адміністрування, що викликає проблеми із зайвою бюрократією, тривалістю процесів подання заявок та отримання виплат. Частково дана проблема вирішується шляхом цифровізації надання послуг.

3) Корупція та зловживання, яка навіть в умовах воєнного стану не зменшилась. Корупційні схеми у сфері соціального захисту все ще існують, що знижує ефективність використання коштів. Задля подолання зазначених явищ повинна бути створена ефективна система громадського контролю за отриманням та використанням коштів, а також мінімізований вплив людини на прийняття рішення.

4) Недостатня координація між різними органами, що відповідають за соціальний захист населення. Відсутність єдиного підходу до управління соціальними виплатами та відсутність інтегрованих платформ для обміну інформацією між органами влади сприяють дублюванню функцій та неефективному використанню коштів. Крім того величезна кількість комунальних підприємств є отримувачами бюджетних коштів без прозорого механізму нагляду за їх використанням.

Рисунок 3.3 – Графічне відображення напрямків реформування системи соціального захисту населення

джерело: згруповано автором

Основними напрямками також мають стати:

- запровадження громадського незалежного моніторингу якості соціальних послуг;
- персоніфікований облік та прив'язка витрати коштів індивідуально до кожного випадку та отримувача за принципом «гроші ходять за отримувачем послуг»;
- проведення інвентаризації соціальних послуг і потреби в них, створення реєстрів надавачів та отримувачів соціальних послуг;

- розробка і перегляд державних стандартів соціальних послуг, що встановлюють вимоги до умов надання соціальних послуг та їх якості, визначають види та обсяги таких послуг для соціальних груп;
- запровадження механізму соціального замовлення для посилення конкуренції серед суб'єктів, що надають соціальні послуги, та стимулювання підвищення якості таких послуг.

Рисунок 3.4 - Графічне відображення фінансової складової реформування системи соціального захисту населення

джерело: згруповано автором

Слід відмітити, що подрібнення фінансових пулів соціального захисту, яке відбувалось в Україні у 2018-2022 роках, в зв'язку з поглибленням реформи децентралізації, веде до погіршення якості, керованості надання соціальних послуг та до обмеження прав громадян, що таких послуг потребують. Зокрема, передача повноважень щодо фінансування соціальних послуг у розпорядження громад призводить до хронічного недофінансування галузі. Економічно депресивні територіальні громади, де вища імовірність потрапляння мешканців в складні життєві обставини, неспроможні профінансувати соціальні послуги на належному рівні. Через це громади поступово відмовляються від утримання

комунальних закладів/установ соціального обслуговування, закривають їх або передають надавачам послуг, спроможним їх утримати. Громіздкі процедури виділення коштів громадою на утримання своїх потребувачих в закладах, що знаходяться на території іншої громади теж утруднюють надання якісних соціальних послуг. Тому ще раз зауважимо, що за рахунок переведення частини повноважень органів соціального захисту населення у електронний формат можна значно підвищити ефективність системи соціального захисту населення.

Також, на основі даних Управління соціального захисту населення Роменської РДА спробуємо провести прогностичні розрахунки щодо граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2025- 2026 роки за бюджетними програмами.

Аналіз таблиці фактичних та прогностичних розрахунків видатків бюджету і надання кредитів із загального фонду місцевого бюджету Роменської районної державної адміністрації Сумської області за бюджетними програмами на 2025-2026 роки дозволяє зробити кілька ключових висновків. Скорочення обсягу фінансування - загальні видатки, що мали пік у 2023 році (2 573 898 грн), демонструють поступове скорочення у 2024 році (1 474 000 грн) з подальшим незначним збільшенням у 2025-2026 роках (1 577 180 і 1 668 655 грн відповідно).

Фінансування надання пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку зростає поступово: з 46 300 тис. грн у 2024 році до 52 414 тис. грн у 2026 році. Фінансування надання пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку зростає поступово: з 46 300 грн у 2024 році до 52 414 грн у 2026 році. Фінансування компенсаційних виплат на пільговий проїзд автомобільним транспортом стабільно високе, досягаючи 1 331 076 грн у 2026 році. Стаття витрат, пов'язана з надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку взагалі не фінансується починаючи з 2023 року.

Фінансування інших заходів у сфері соціального захисту різко скорочується з 814 000 грн у 2023 році до 39 900 тис. грн у 2024 році з незначним зростанням у 2026 році (45 169 тис. грн). Зауважимо, що велика кількість змін пов'язана зі змінами у законодавстві.

Таблиця 3.1 – Фактичні та прогнозні розрахунки видатків бюджету на надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2025- 2026 роки за бюджетними програмами Управління соціального захисту населення Роменської РДА, грн

Найменування відповідального виконавця, найменування бюджетної програми згідно з	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	2026 рік
Управління соціального захисту населення Роменської районної державної адміністрації Сумської області	2 126 808	2 573 898	1 474 000	1 577 180	1 668 655
Надання пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку	45 966	64 650	46 300	49 541	52 414
Компенсаційні виплати на пільговий проїзд автомобільним транспортом окремим категоріям громадян	775 967	1 303 640	1 175 800	1 258 106	1 331 076
Компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян на залізничному транспорті	13 925	92 200	123 000	131 610	139 243
Пільгове медичне обслуговування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	143 955	164 500	0	0	0
Видатки на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни	10 000	25 200	0	0	0
Надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку	201 209	0	0	0	0
Компенсаційні виплати особам з інвалідністю на бензин, ремонт, технічне обслуговування автомобілів	17 073	20 508	0	0	0
Забезпечення обробки інформації з нарахування та виплати допомог і компенсацій	64 210	89 200	89 000	95 230	100 753
Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	854 503	814 000	39 900	42 693	45 169
УСЬОГО	2 126 808	2 573 898	1 474 000	1 577 180	1 668 655

джерело: власні розрахунки автора

Підсумовуючи зауважимо, що на нашу думку підвищення ефективності використання коштів на соціальний захист населення в Україні вимагає комплексного підходу, який включає як покращення управлінських процесів, так і залучення новітніх технологій та інструментів фінансування. Основними напрямки підвищення ефективності фінансового забезпечення соціального захисту населення повинні стати оптимізація адміністративних витрат через цифровізацію та автоматизацію процесів; використання сучасних інформаційних систем для моніторингу витрат та оцінки ефективності програм; цільове використання коштів та підвищення адресності соціальних виплат; залучення приватних інвестицій через соціальні облігації та публічно-приватні партнерства; посилення контролю та забезпечення прозорості у використанні коштів. Адаптація цих заходів дозволить Україні на регіональному рівні побудувати більш ефективну, прозору та справедливую систему соціального захисту, яка зможе забезпечити достойний рівень життя для всіх громадян в умовах повоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки та окреслити пропозиції.

1. Фінансове забезпечення соціального захисту населення є важливою складовою соціально-економічної політики держави. Під фінансовим забезпеченням соціального захисту ми розуміємо сукупність фінансових ресурсів, які спрямовуються на реалізацію програм соціального захисту, що в свою чергу забезпечує захист прав та інтересів найбільш вразливих категорій населення. Правильне управління цими ресурсами є необхідною умовою для досягнення соціальної стабільності в суспільстві.

2. Так сума державної соціальної допомоги за 2021-2023 роки збільшилась майже на 130 млрд грн у 2023 році по відношенню до 2021 року, відносно 2022 року збільшення відбулося на 43 млрд грн. За даними звіту про виконання Державного бюджету за 2023 рік ми можемо бачити що фактично за всіма статтями є факт недофінансування соціальних видатків. В цілому за 2023 рік державним бюджетом було профінансовано 451,6 млрд грн на державних соціальних виплат, що на 8,8 млрд грн менше ніж планові показники. Лєвова частка цих виплат спрямована на покриття дефіциту пенсійного фонду України.

3. За 2022 рік загальна доходна частина Пенсійного фонду України складала 620 млрд грн на противагу видатковій у 590 млрд грн. У 2023 році доходна частина складає 777 млрд грн на противагу 746 млрд грн у видаткової частини, але потрібно розуміти що доходна частина перевищує видаткову частину виключно за рахунок дотацій державного бюджету України та збільшення сум власних надходжень. Протягом 2022-2023 і подальших років всі соціальні виплати залежать від міжнародної фінансової допомоги України, тому що власні надходження, які отримує Україна, повністю спрямовується на фінансування збройних сил України та купівлю відповідної військової техніки й військового обладнання. Виходячи з цього у найближчій перспективі значного підвищення